

‘Psycho Pastorale Toerusting in de praktijk’

*Een onderzoek naar de toerusting van cursisten op hun
psycho-pastorale taak in kerkelijke gemeente of organisatie.*

Oktober 2013

Gereformeerde Hogeschool en Psycho Pastorale Toerusting Veenendaal

Elise van Gorp – Van der Wekken

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie 'Psycho Pastorale Toerusting in de praktijk' Een onderzoek naar de toerusting van cursisten op hun pastorale taak in kerkelijke gemeente of organisatie. Deze scriptie is geschreven in het kader van mijn afstuderen binnen de opleiding Godsdienst Pastoraal Werk aan de Gereformeerde Hogeschool in Zwolle.

Deze scriptie is in opdracht gedaan voor stichting Psycho Pastorale Toerusting in Veenendaal. Deze stichting heeft de Gereformeerde Hogeschool benadert met de vraag of er een student was die in het kader van afstuderen een onderzoek wilde uitvoeren binnen hun stichting. Dat ben ik geworden en het voelt voor mij alsof dit ook zo op mijn pad terecht is gekomen. Ik heb ontzettend veel geleerd in de periode dat ik aan dit onderzoek heb gewerkt. Er waren hoogte- en dieptepunten en vooral van de dieptepunten heb ik veel geleerd. Het is goed om te leren van je fouten en gelukkig heb ik daarvoor de ruimte gekregen. Ik heb veel geleerd over het belang van goede communicatie en het uitspreken van verwachtingen. Dit zal ik allemaal meenemen in mijn verdere loopbaan. Mijn dank gaat dan ook uit naar dhr. S.J. van de Velde en mevr. C. van Renssen die mijn vanuit stichting PPT mij begeleid hebben in het proces van de totstandkoming van mijn scriptie.

Daarnaast gaat mijn dank uit naar Jeanette Slendebroek, Annemieke de Jonge en Henk Geertsema voor de begeleiding vanuit de Gereformeerde Hogeschool.

Naast de begeleiding vanuit PPT en GH wil ik ook de mensen om mij heen bedanken, mijn familieleden en mijn man, die altijd voor mij klaar stonden en steun hebben gegeven waar nodig.

Maar bovenal ben ik God dankbaar dat Hij mijn leven leidt en mij ertoe gebracht heeft om deze opleiding te gaan doen en ik ben Hem dankbaar voor de mensen om mij heen die mij steun gegeven hebben in mijn periode van studeren.

Ik hoop van harte dat u mijn scriptie boeiend vindt om te lezen en wens u hier veel plezier bij!

Elise van Gulp – van der Wekken

Apeldoorn, september 2013

Inhoud

Voorwoord	2
Hoofdstuk 1 Inleiding	5
1.1. Aanleiding	5
1.2. Probleemstelling	5
1.3. Begripsafbakening	6
1.4. Structuur onderzoeksverslag	7
Hoofdstuk 2 Methodologie	8
2.1. Steekproef	8
2.2. Dataverzamelmethode	8
2.3. Procedure	9
2.4. Analyse	9
2.5. Betrouwbaarheid en validiteit	10
Hoofdstuk 3 Conceptueel kader	11
3.1 Theoretische achtergrond	11
3.2. Conclusies theoretische achtergrond	18
Hoofdstuk 4 Resultaten	19
4.3. Resultaten kwalitatief onderzoek	33
4.3.1. Kerk	33
4.3.2. Opleiding	33
4.3.3. Opbouw van jezelf	34
4.3.4 Gemiste thema's en verbeteringen	34
4.3.6. Algehele evaluatie	35
Hoofdstuk 5 Conclusies en aanbevelingen	38
5.1. Introductie	38
5.2. Conclusies naar aanleiding van onderzoeksresultaten	38
5.3. Antwoord op de hoofdvraag en overall conclusie	43
5.4. Aanbevelingen	45
Hoofdstuk 6 Discussie	47
Literatuurlijst	48
Bijlage	49
Verdiepend interview	55
Verdiepend interview	59
Verdiepend interview	63

Verdiepend interview	67
Verdiepend interview	71
Verdiepend interview	75
Verdiepend interview	79

Hoofdstuk 1 Inleiding

De bedoeling van dit inleidende hoofdstuk is om duidelijk te maken wat dit onderzoek precies behelst en wat de relevantie van dit onderzoek is. Dit wordt gedaan door in de eerste plaats de achtergrond van dit onderzoek weer te geven (H 1.1), in de tweede plaats de theoretische onderbouwing van dit onderzoek (H 1.2) en in de derde plaats de probleemstelling van dit onderzoek (H 1.3). Dit inleidende hoofdstuk wordt afgesloten met een paragraaf over de gebruikte begrippen en hun definities (H 1.4).

1.1. Aanleiding

De stichting Psycho Pastorale Toerusting bestaat nu twintig jaar. In die jaren hebben ze cursisten opgeleid om pastoraal bezig te zijn in kerken en stichtingen. Na deze twintig jaar heeft de stichting de behoefte om te weten of de cursisten in het pastoraat terecht zijn gekomen. Zo ja, waar dan? En wat is de functie binnen de gemeente of organisatie waar ze terecht zijn gekomen? Hebben ze eigen vrijheid om hun functie uit te oefenen of zijn ze afhankelijk van wat de kerkenraad hun toespeelt? Vragen die nog meer meespelen zijn hoe zijn ze hier op voorbereid door de cursus? Is wat ze geleerd hebben ook daadwerkelijk nodig in het pastoraat of is er behoefte aan een ander soort voorbereiding? Dit ook met het oog op de eerder genoemde functie binnen gemeente of organisatie. Is het nodig voor de daadwerkelijke functie dat er nog meer professionalisering is? Kortom het knelpunt is dat er nooit geëvalueerd is en dat de stichting PPT geen idee heeft waar hun cursisten de opgedane kennis in de praktijk brengt en of de cursus er voor gezorgd heeft dat ze goed toegerust zijn. Ook weet ze niet of er genoeg ruimte is om hun taak goed uit te voeren in de vrijwillige organisaties waar de cursisten een taak hebben gekregen. Een interessant punt om hier voor ogen te houden is het verschil tussen mannen en vrouwen en hoe zij aan het werk zijn met behulp van deze cursus. Dit is interessant omdat het in gemeenten met een orthodoxe achtergrond niet altijd gewoon is dat vrouwen een taak hebben in de kerk. Nu wil stichting PPT graag weten of vrouwen net zo makkelijk een taak in de gemeente krijgen als mannen. Bovenstaande knelpunten zijn voor stichting PPT aanleiding geweest om dit te onderzoeken.

1.2. Probleemstelling

In deze paragraaf wordt de probleemstelling, dus de doelstelling en de vraagstelling van dit onderzoek geformuleerd.

Doelstelling van het onderzoek is om de stichting PPT inzicht te geven in de effectiviteit van de cursus en inzicht te geven in de inbedding van de pastoraal werkers in de organisatie of gemeente. Als gevolg hiervan worden er ook aanbevelingen gedaan om het curriculum van stichting PPT eventueel te verbeteren.

Aan de cursisten wordt gevraagd wat de opvattingen zijn over de inhoud van de cursus die ze gedaan hebben en hoe dit samenhangt met de huidige taak binnen gemeente of stichting. Deze gegevens worden tegen elkaar uitgezet en op die manier wordt aangetoond of de stichting PPT hun cursisten goed voorbereidt op een taak binnen het pastoraat.

Wat de vraagstelling betreft, als hoofdvraag is geformuleerd:

'In hoeverre bereidt de stichting PPT hun cursisten goed voor op taak en positie binnen het psycho - pastoraat van een organisatie of kerkelijke gemeente?'

Deze hoofdvraag valt in een aantal deelvragen uiteen. De som van de deelvragen bestrijkt dus het totaal van de hoofdvraag.

De deelvragen die in dit onderzoek gekozen zijn:

1. Wat heeft stichting PPT voor ogen en hoe komt dat tot uiting in de cursusinhoud?
2. In hoeverre zijn de cursisten toegerust door de lesstof?
3. In wat voor soort (vrijwillige) organisatie komen de cursisten terecht?
4. Wat is de positie van cursisten binnen de gemeente? (geheugensteun: komen vrouwen minder aan hun trekken? Ambtsstructuur..)

1.3. Begripsafbakening

In deze paragraaf worden de belangrijkste begrippen uit dit onderzoek kort gedefinieerd.

Er zijn veel verschillende definities over pastoraat in omloop. Heitink (1998, p. 41) geeft een vrij uitgebreide definitie:

“Onder pastorale zorg wordt verstaan de zorg en aandacht die

- Zich richt op “heel de mens”, onder het aspect van diens geestelijk functioneren,
- Oog heeft voor contingente situaties en omstandigheden,
- Plaats heeft via ontmoeting, gesprek en ritueel, individueel of in groepen,
- De vorm aanneemt van onderling pastoraat of professionele begeleiding,
- Opkomt uit de christelijke traditie met haar joodse wortels,
- Zich verbonden weet met de christelijke geloofsgemeenschap,
- Tot gevolg hebben dat mensen iets ervaren van heling, ondersteuning, leiding en verzoening in hun leven,
- Een relatie onderhoudt met andere vormen van zorg en begeleiding binnen de context van de moderne samenleving”.

Ganzevoort (2007, p.26) geeft een globale omschrijving van de kern van alle pastoraat: “zorg voor het verhaal van mensen in relatie tot het verhaal van God”. De mate waarin de aandacht uitgaat naar het verhaal van mensen en naar het verhaal van God kan binnen de diverse pastorale stromingen verschillen.

Psycho-pastoraalbegeleider: dit is een man of een vrouw die in een gemeente of in een organisatie gesprekken heeft met mensen over de relatie die ze hebben met Jezus en in de zoektocht naar Jezus naast ze staan om hen daarin te begeleiden. Een PPT-er is iemand die een specifieke taak/opleiding heeft waar het gaat om de begeleiding bij psychologische e/o relationele problemen en de wisselwerking met geloven.

Betaalde taak: de cursisten die de cursus gevolgd hebben kunnen een betaalde taak hebben, maar dat hoeft niet het geval te zijn.

1.4. Structuur onderzoeksverslag

In dit verslag vindt u als eerste hoofdstuk 1, de inleiding. In dit hoofdstuk wordt het probleem geformuleerd, de hoofd- en deelvragen neergezet en worden bepaalde begrippen uitgelegd.

In hoofdstuk 2, methodologie, wordt duidelijk welke onderzoeksmethodiek gebruikt is.

Het derde hoofdstuk, contextueel kader, geeft meer achtergrond over stichting PPT en over het onderwerp pastoraat in verhouding tot hulpverlening en psychologie. Ook wordt gekeken naar welke structuur pastoraat heeft in kerkelijke gemeenten en hoe verschillende pastorale medewerkers daar ingezet worden.

Hoofdstuk 4 geeft de resultaten weer die de enquête en het diepte interview gegeven hebben.

Hoofdstuk 5 beschrijft de conclusies en aanbevelingen. De conclusies zijn getrokken op basis van de eerder uitgewerkte resultaten. Op elke deelvraag wordt een antwoord gegeven, waarnaar er een antwoord gegeven wordt op de hoofdvraag.

In hoofdstuk 6 wordt ingegaan op de manier dat dit onderzoek is uitgevoerd en wat de sterkte en zwakke punten hiervan zijn. Hier wordt ook invulling gegeven aan een eventueel vervolgonderzoek.

Aansluitend vindt u nog de bijlagen, die bestaan uit, enquête, interviewschema, uitgewerkte interviews, curriculum van stichting PPT en de volledige lijsten de gemiste thema's en de tips voor de stichting PPT.

Hoofdstuk 2 Methodologie

In dit hoofdstuk wordt vooral de methodologische kant van dit onderzoek belicht. Hier is een paragraaf gewijd aan de steekproef (2.1), de dataverzamelmethode (2.2), de procedure (2.3), de analyse (2.4) en de betrouwbaarheid en validiteit (2.5).

2.1. Steekproef

In deze paragraaf wordt geschetst hoe de steekproef afgenomen is. Het doel hiervan is om te bepalen of de resultaten van dit onderzoek te generaliseren zijn. In de eerste plaats moet de steekproef representatief zijn. Er worden 500 enquêtes verstuurd naar de oud-cursisten die zowel de basis- als de vervolgcursus gedaan hebben. De onderzoeker maakt de enquête en stichting PPT verstuurt deze naar de oud-cursisten. Van deze cursisten zijn gegevens bekend en wanneer er geen e-mailadres beschikbaar was zijn de enquêtes per post verstuurd.

In de tweede plaats moet de steekproef aselekt zijn. Elke eenheid moet evenveel kans hebben om tot de steekproef te behoren. Van elk cursusjaar moet er een bepaald aantal cursisten de enquête invullen. Bij de diepte-interviews worden telkens twee cursisten per cursusjaar geïnterviewd.

Een derde aspect bij een steekproef is dat deze voldoende groot moet zijn. Er worden 500 enquêtes verstuurd per mail, waarin een link naar de digitale enquête vermeld staat. De mensen die geen e-mailadres hebben achtergelaten worden per post benaderd. Met een foutenmarge van 5%, een betrouwbaarheidsniveau van 95%, onderzoekspopulatie van 500 deelnemers en de mate van spreiding van 50% moeten er 218 enquêtes terug komen en worden verwerkt. Dit is de minimale aanbevolen omvang, het is geen probleem als er meer dan 218 enquêtes verwerkt worden. Dit om de steekproef voldoende groot te laten zijn en om er voor te zorgen dat de steekproef representatief is.

2.2. Dataverzamelmethode

In deze paragraaf wordt vermeld welk type onderzoek gedaan wordt, welke vragenlijst gebruikt wordt in dit onderzoek en wat de vragen zijn op deze lijst. In de eerste plaats wordt het type onderzoek behandeld. De twee belangrijkste dataverzamelmethodes zijn het interview en de enquête. Er is gekozen voor een deel kwantitatief onderzoek, om vooral de feiten boven tafel te krijgen over hoe de cursisten, de cursus hebben ervaren en of wat ze geleerd hebben nuttig is voor hun huidige taak binnen de vrijwillige organisatie. Om dit uit te zoeken worden er enquêtes verspreid onder de oud-cursisten. In de enquête worden vragen gesteld naar verwachtingen vooraf aan de cursus en of die verwachting is uitgekomen; welke taak ze uitvoeren in organisatie of gemeente en er wordt ook gevraagd naar de verschillende thema's die behandeld zijn in de cursus, bijvoorbeeld Godsbeeld en mensbeeld en mens-zijn in relaties. Voor de volledige lijst verwijs ik naar de bijlage. Door specifiek naar de waardering van deze thema's te vragen hoop ik er achter te komen wat ze aan deze thema's gehad hebben en of ze deze thema's goed kunnen toepassen in hun taak in organisatie of gemeente.

Er is ook gekozen voor een deel kwalitatief onderzoek, om nog dieper in te gaan op hoe cursisten de cursus hebben ervaren. Dit wordt gedaan aan de hand van interviews. In de enquête worden de oud-cursisten uitgenodigd voor een vervolgesprek en dan kunnen ze aangeven of ze hiervoor benaderd willen worden. Wanneer iemand heeft aangegeven mee te willen doen wordt deze persoon

benaderd door de onderzoeker voor een verdiepend gesprek, waarvoor die afspraak gemaakt kan worden. In het gesprek wordt ingegaan op de thema's die behandeld zijn in de cursus, de waardering die de cursist hieraan gegeven heeft en of de cursist thema's mist in zijn huidige taak. En hoe dit blijkt in de praktijk.

De enquête het interviewschema zijn als bijlage bij het onderzoek gevoegd.

2.3. Procedure

De enquêtes worden verspreid onder oud-cursisten van de stichting PPT. Deze enquêtes worden digitaal verspreid en er wordt een aantal brieven per post verstuurd voor degenen die geen e-mailadres hebben achtergelaten. In deze brief staat een uitnodiging om de enquête digitaal in te vullen. De ingevulde enquêtes worden verzameld en ingevoerd in SPSS. Nadat de data in dit programma ingevoerd zijn, zullen er vergelijkende opdrachten gegeven worden om zodoende de deelvragen en daarmee ook de hoofdvraag te kunnen beantwoorden.

Nadat de enquêtes ingevoerd zijn zullen er nog diepte-interviews gehouden worden. Hiervoor wordt telefonisch een afspraak gemaakt met de mensen. De interviews worden waarschijnlijk per telefoon gehouden. De interviews worden met elkaar vergeleken en er worden conclusies uit getrokken die vergeleken worden met de resultaten van de enquêtes.

2.4. Analyse

Voor de analyse van de gegevens worden de resultaten via SPSS verwerkt in tabellen en grafieken die in hoofdstuk 3 weergegeven worden. Zo worden de feitelijke gegevens overzichtelijk weergegeven, waarna er conclusies uit getrokken kunnen worden en er aanbevelingen gedaan kunnen worden aan de stichting PPT. Door de feitelijke gegevens goed door te nemen en verbanden te leggen, kan er een adequate analyse op volgen.

Er zijn frequentietabellen nodig van de achtergrondvariabelen. Deze kunnen nodig zijn om de uitkomsten te kunnen toetsen. Dit zijn de drie variabelen: leeftijd, geslacht en kerkelijke achtergrond.

Om de interviews zo objectief mogelijk te analyseren wordt gebruik gemaakt van schema 8.1.2. kwalitatieve verwerking van gegevens Verhoeven (2010). De gegevens van de interviews worden goed doorgelezen, waarna de gegevens in kleine fragmenten verdeeld worden die in één woord worden samengevat. Hierna wordt gekeken met welk woord dit fragment het beste te beschrijven valt en wordt het gecodeerd. Deze code wordt in de kantlijn van de tekst gezet. Vervolgens worden de termen gegroepeerd. Welke termen horen bij elkaar? De gecodeerde begrippen worden gesorteerd en er wordt een hiërarchie aangebracht. Hierna wordt gezocht naar verbanden tussen de begrippen. Door te kijken naar welke codes bij elkaar passen worden hoofdgroepen en subgroepen aangebracht. Nu wordt er structuur aangebracht door op zoek te gaan naar relaties tussen begrippen. Deze verbanden worden samengebracht in een diagram. Met het diagram wordt gekeken naar de probleemstelling en naar de uitkomst van de enquêtes. Kan er nu antwoord gegeven worden op de vraag?

2.5. Betrouwbaarheid en validiteit

Onder betrouwbaarheid van het onderzoek wordt verstaan of het onderzoek vrij is van toevallige fouten. Bij het begrip validiteit van het onderzoek is te onderscheiden in interne validiteit (of het onderzoek vrij is van systematische fouten) en externe validiteit (of de resultaten van het onderzoek generaliseerbaar zijn).

Om het onderzoek zo betrouwbaar mogelijk te maken zijn er zo veel mogelijk respondenten gebruikt. Er is gekeken naar hoe groot het aantal oud-cursisten is. Er worden 500 enquêtes verstuurd. Voor een betrouwbaarheid van 95% en een foutenmarge van 5% zijn er 218 respondenten nodig. Dit aantal moet gehaald worden om zo betrouwbaar mogelijk onderzoek te kunnen doen en ook om zo representatief mogelijk te zijn.

Nadat de enquête gemaakt is, is deze gecontroleerd door de docent onderzoeksmethodologie. Ook de stichting PPT heeft gekeken naar de enquête en naar aanleiding van dit gesprek zijn er ook weer vragen veranderd. Na deze controles is de enquête gemaakt door een aantal vrijwilligers in de omgeving van de onderzoeker om te kijken of de enquête congruent is en makkelijk in te vullen. Een ander punt om de betrouwbaarheid te vergroten is door gebruik te maken van triangulatie. Dit wil zeggen dat de onderzoeker meer dan één dataverzamelmethode gebruikt. Hierdoor is het mogelijk de verkregen antwoorden te controleren. Krijgt men hetzelfde resultaat wanneer er gebruik gemaakt wordt van meerdere methodes? In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de dataverzamelmethode 'enquête' en 'diepte-interview'. Dit heeft te maken met de opdracht die gesteld is en waarvoor beide dataverzamelmethodes geschikt zijn. De diepte-interviews worden gehouden, zodat er dieper op de materie ingegaan wordt om zoveel mogelijk informatie te verkrijgen om de hoofd- en deelvragen te kunnen beantwoorden.

Wat de validiteit betreft is op te merken dat het moet gaan om de geldigheid van de meetinstrumentaria en die van de onderzoeksgroep. De interne validiteit, het in staat zijn om de juiste conclusies te trekken, moet gecheckt worden door de begeleidende docenten.

De respondenten in dit onderzoek vormen een juiste afspiegeling van de gehele populatie. De populatievaliditeit is dus in orde. De conclusies die getrokken worden uit de steekproef kunnen worden toegepast op de grote groep cursisten. Deze resultaten zijn dus generaliseerbaar. Dit is de externe validiteit van het onderzoek.

Hoofdstuk 3 Conceptueel kader

3.1 Theoretische achtergrond

In dit hoofdstuk worden er diverse relevante inzichten gepresenteerd met betrekking tot andere onderzoeken die gedaan zijn naar aanleiding van het thema werken in de kerk. Met name gericht op het werk dat cursisten van Stichting PPT zijn gaan doen en het thema pastoraat. Deze vormen het conceptuele kader van waaruit de verkregen gegevens op basis van het kwalitatieve onderzoek geanalyseerd en geïnterpreteerd kunnen worden.

Eerst is er een korte introductie op wat PPT is en inhoudt. Psycho Pastorale Toerusting houdt zich al twintig jaar bezig met het toerusten van een ieder die zich in en vanuit een christelijke gemeente wil inzetten als psycho-pastoraal begeleider. De cursisten hebben een verschillende kerkelijke achtergrond en kunnen allemaal aan deze cursus meedoen. Psycho-pastorale begeleiders houden zich bezig op het snijvlak van pastoraat en hulpverlening. Dit is een aanvullende vorm van begeleiding naast het gewone pastoraat. 'Gewoon' pastoraat is het omzien van elkaar in een kerkelijke gemeente. Een predikant of ouderling gaat in gesprek over het geloof met een gemeentelid. Hulpverlening is het helpen van mensen met problemen op een deskundige manier. Psycho-pastorale begeleiding is een combinatie hiervan. Deze begeleiders maken gebruik van de inzichten van psychologie, maatschappelijk werk en opvoedingsondersteuning. In de psychopastorale begeleiding handelen ze volgens het integratiemodel. Dit model gaat ervan uit dat pastoraat, hulpverlening en diaconaat elkaar kunnen verrijken en verdiepen en ziet deze aspecten niet als concurrenten. Stichting PPT wil zich inzetten om mensen op te leiden die de ander in nood binnen de kerk en de samenleving bij willen staan. De cursisten kunnen op allerlei vlak aan het werk gaan. Het kan zijn in een organisatie of in een gemeente. Het kan gaan om een vrijwillige taak of om een betaalde functie. Dit hangt ook af van het doel waarmee cursisten de cursus volgen.

Om vrijwilligers een goede basis te bieden, heeft de Stichting PPT een tweejarige cursus opgezet: de Psycho-Pastorale Toerusting. Er is een basiscursus en een vervolgcursus. Beide cursussen bestaan uit 9 cursusdagen. Door middel van allerlei literatuur dat gebundeld is in een cursusmap wordt de cursusstof aangeboden en theoretisch ondersteund met artikelen. De cursusdagen hebben een afwisselend programma. Docenten bieden de theorie aan in de plenaire bijeenkomst. Daarnaast wordt in trainingsgroepen van 10 – 12 personen de theorie vervolgens praktisch gemaakt en toegepast op eigen functioneren in concrete (pastorale) situaties.

De basiscursus bestaat uit het inzicht krijgen op het gezond functioneren van de mens in geestelijk en psycho-sociaal opzicht. Voor een overzicht van het curriculum verwijst ik naar de bijlage.

In onderstaande theorie wordt er een impressie gegeven van literatuur dat geschreven is over welke taken er kunnen zijn in een kerkelijke gemeente en welke problemen dit met zich mee kan brengen. In dit onderzoek wordt het curriculum van PPT onderzocht en wordt onderzocht of dit aansluit bij de huidige functies van oud-cursisten. Daarom is er ook gekeken naar onderzoeken die gedaan zijn over pastoraat in gemeentes en de positie van kerkelijk werkers en pastoraal werkers in een kerkelijke gemeente. De verwachting is namelijk dat de oud-cursisten in een van deze functies terecht is gekomen.

In het proefschrift: de kerkelijk werker en het ambt (2006), beschrijft Post de problemen die ontstaan in gemeentes en hun kerkelijk werker. Dit is van belang voor dit onderzoek omdat de problemen ook kunnen voorkomen bij pastoraal werkers en psycho-pastoraal begeleiders. De kern van het probleem is dat de kerkelijk werker op zich niet een ambtsfiguur is, net zoals pastoraal werkers. De kerkelijk werkers staan buiten de gereformeerde ambtsstructuur. Hierdoor worden ze vaak niet voor vol aangezien, maar meer als een hulpkracht. Hierdoor blijkt dat kerkelijk werkers vaak niet aan de verwachtingen van een gemeente kunnen voldoen en dat het nodig is voor de kerk om hun visie over het ambt eens goed te herzien. En ook dat er goed moet worden gekeken naar de functie van kerkelijk werkers. Wat zijn verwachtingen vanuit gemeentes en waar kunnen kerkelijk werkers aan voldoen? In de praktijk worden kerkelijk werkers gezien als hulp of vervanger van de predikant. Ze hebben een andere opleiding gehad dan predikanten met een ander vakkenpakken en op een ander niveau. Het vakkenpakket legt de nadruk op een ondersteunende functie binnen een gemeente. De gemeente ziet de kerkelijk werker liever als vervanger, maar daar is de kerkelijk werker niet voor opgeleid en niet voor aangenomen in de gemeente. Calvijn heeft het in de Institutie over een viervoudige ambtsstructuur: leraar, herder, ouderling, diaken. Het eerste ambt is in de gereformeerde traditie niet tot stand gekomen. Er zijn dus drie ambten. De ouderling en diaken zijn bij Calvijn de hulpambten. In de kerk is er een sterke behoefte aan een hulpkracht voor de predikant en omdat velen het wenselijk vinden dat deze hulpkracht een ambtelijke functie heeft stelt Post een vierde ambt voor, het ambt van gemeentewerker. Deze werker kan op allerlei vlak werkzaam zijn. Bijvoorbeeld het pastoraat. In dit geval is er duidelijkheid over de rol van de kerkelijk werker. Deze is niet de vervanger van de predikant, maar hij assisteert.

In de 48^e Apeldoornse studie (2004), dat is een boekje waarin bijvoorbeeld een afstudeerscriptie of paper is opgenomen 'naar een nieuwe kerkenraad' van Renkema-Hoffman wordt over een groeiende onvrede over het functioneren van de ambten en de kerkenraad binnen kerken van orthodox-gereformeerd signatuur gesproken. In dit boek wordt niet gesproken over kerkelijk- en pastoraal werkers, maar wel over de onvrede die heerst over de huidige ambtsstructuur. Deze wordt onderzocht en nieuwe systemen worden besproken. De problemen waardoor er onenigheid is in gemeenten komt naar voren in het feit dat er steeds meer kerkelijke gemeenten zijn die moeite hebben met het vinden van genoeg ouderlingen en diaken voor het vervullen van die ambten. Ambtsdragers zelf blijken steeds vaker het ambtswerk als onbevredigend te ervaren en hebben steeds vaker een gevoel van tekortkoming, terwijl ze er wel veel tijd in stoppen. Steeds meer kerkenraden zijn bezig met de vraag hoe ze het werk voor de ambtsdragers kunnen verlichten. Daarbij komt dat traditionele gereformeerde ambtsstructuur steeds meer ter discussie staat. Men wil graag een andere structuur van de kerk. Er zijn al kerkelijke gemeenten die naar andere wegen zoeken, zodat de kerkenraad meer efficiënt kan werken en dit zorgt ervoor in de praktijk dat er in de structuur van de kerkenraad veranderingen optreden.

In het boekje Tussen gisteren en morgen over kerk zijn vandaag, dit is een rapport over het toekomstige profiel van werkers in de Nederlands Gereformeerde Kerken, geschreven in opdracht van de Landelijke Vergadering van Zwolle 2007, wordt de geschiedenis en de toekomst beschreven van de ambtsstructuur in de Nederlands Gereformeerde kerken. Het beschrijft de geschiedenis, de veranderingen en ontwikkelingen die er al zijn geweest, maar bovenal wordt ingegaan op de uitgangspunten en de vernieuwing van denkkaders. Ze pleiten ervoor om de rol van kerkelijk werkers te verhelderen en om de arbeidsvoorwaarden eenduidig te regelen. De rol van kerkelijk werkers willen ze laten verbeteren door duidelijke communicatie door de predikant en kerkenraad naar de

gemeente toe over de taak en expertise van de kerkelijk werker. In deze opzet maakt de kerkelijk werker geen deel uit van de kerkenraad, uit praktische overwegingen. Een kerkelijk werker werkt vaak niet meer dan 50%. Het volgen van alle vergaderingen kan tijdrovend zijn. Ze adviseren dat een kerkelijk werker aan de kerkenraadsvergaderingen meedoet voor die onderwerpen die zijn werkveld aangaan. Dit boekje geeft inzicht in de problemen waar kerkelijk- en pastoraalwerkers in de praktijk tegen aan lopen en hoe we daar als kerken mee om kunnen gaan. Om zo ook duidelijkheid te scheppen voor kerken en voor de kerkelijk werkers hoe we om kunnen gaan met de verwachtingen die van beide kanten meespelen.

Onderstaande literatuur gaat over het pastoraat zelf, pastoraat in een gemeente en pastoraat en psychologie.

In Liefdevol open oog en oor (2010), beschrijft Noordegraaf de pastorale gemeente. In de afgelopen jaren is er veel verandert binnen het pastoraat. Waar eerder het pastoraat vooral gedaan werd door de predikant en de ouderling, is nu ontdekt dat alle leden van de gemeente van Christus zijn geroepen tot dienen en delen. En alle leden van deze gemeente hebben dus een pastorale taak. Er zijn mensen in een gemeente die een speciale taak hiervoor gekregen hebben: de pastoraal werker, catecheet of jeugdleider, dat is goed. Maar iedereen heeft in het pastoraat een bijdrage overeenkomstig de gaven die daarvoor gegeven zijn. Noordegraaf miskent hiermee de ambten niet. Ambtsdragers en dan denkt hij aan de vrijgestelde werkers, de professionele pastores en aan de vrijwilligers, zijn geroepen om de gemeente te leiden tot een geestelijke volwassenheid, zodat ze als een pastorale gemeenschap oog leert krijgen voor elkaar. En naar mate de gemeente groeit in geloof, hoop en liefde zal dat betekenen dat er meer aandacht komt voor het omzien naar het elkaar. Hier is wel teamwerk voor nodig. Een voorwaarde voor de samenwerking is dan ook dat iedereen op de hoogte is van zijn eigen beperktheden, maar ook van zijn gaven. Predikanten en andere kerkenraadsleden en de pastorale werkers hebben verschillende gaven gekregen. De gemeente wordt pas goed opgebouwd wanneer iemand wordt ingezet en in die taak zijn of haar mogelijkheden goed kan benutten.

In Liefdevol open oog en oor (2010), beschrijft Baars het beeld van de pastoraal werker in het hoofdstuk Tussen mogelijkheden en grenzen. Hij begint het hoofdstuk met de houding van de pastorale werker. Het is uiterst belangrijk dat de pastorale werker een levende relatie met God heeft. Dit lijkt vanzelfsprekend, maar dat is niet altijd zo. Het is goed om te beseffen dat het werk veel tijd en energie kost, of je nou vrijgesteld bent voor dit werk of dit als vrijwilliger doet. Hierdoor kan onrust ontstaan en kun je jezelf voorbij gaan lopen. Hierdoor kun je zelf bijvoorbeeld minder uit de bijbel gaan lezen. Hier moet je voor opletten, want alleen wanneer je zelf steeds weer bij God komt, zul je hiervan iets mee kunnen geven aan anderen. Het tweede punt dat hij noemt is je er van doordrongen moet zijn je komt namen Jezus Christus, de Opperherder. Deze houding heeft drie gevolgen:

- Je staat in dienst van de Goede Herder.
- De keerzijde van deze hoge opdracht en volmacht is, dat pastores hun taak niet mogen zien als hun 'eigen' werk.
- Als laatste betekent dit 'komen namens de Opperherder' dat de pastorale werker zich in alles van Hem afhankelijk weet.

De derde houding is dat de pastorale werker de mensen kent waar hij naar toe gaat. Het gaat hier om een kennen waarbij je in liefde en bewogenheid naast de mensen gaat staan, hen leert kennen zoals ze zijn en wil aanvoelen wat er in ze omgaat.

De vierde houding is de pastorale werker als identificatiefiguur. Het is erg van belang dat men weet dat ze voor hen die aan hun zorgen zijn toevertrouwd een voorbeeldfunctie zijn.

Iedereen heeft gaven en talenten van God gekregen. Een aantal gaven zijn erg handig binnen het pastoraat, bijvoorbeeld dat iemand makkelijk contact kan leggen of inzicht heeft in de bijbel en dat weer kan delen met anderen. Er zijn ook gebeurtenissen in je leven die op je pad kunnen komen waarvan je achteraf zegt dat het nodig was om dat mee te maken, omdat ze zo beter toegerust was voor het pastoraat. Ondanks de gaven die iemand gekregen heeft is het goed om de pastorale werkers toe te rusten. Er zijn immers heel veel problemen waar iemand tegen aan kan lopen. Een predikant volgt een universitaire studie, een kerkelijk werker of pastoraal werker volgt een HBO-opleiding en daarnaast zijn er allerlei mogelijkheden in de kerken om meer inzicht en vaardigheid te krijgen van de bijbel en hoe je om kan gaan met allerlei pastorale problemen. Het is erg goed dat de mogelijkheden er zijn om je toe te rusten voor het pastoraat.

Een probleem dat het pastoraat met zich meebrengt is de breedte van het werk en de onduidelijkheid van de taken. Veel mensen vragen zich af wat er nou precies van ze verwacht wordt. Zeker wanneer er verschillende mensen zich op het terrein van pastoraat begeven in een gemeente: de predikant, ouderlingen, pastorale medewerkers en vrijwilligers. Het is goed om hier als kerkenraad goede afspraken voor te maken en de taken goed te verdelen.

In Mini-handboek voor de ouderling. Wegwijzer voor ouderling en pastoraal medewerker (2003), gaat het over het werk van de ouderling. Een groot onderdeel van de taak van de ouderling bestaat uit het pastoraat, het wijkwerk. Tegenwoordig is er voor veel kerken een nieuwe structuur ontwikkeld. In deze structuur worden de taken verdeeld tussen de ouderlingen en andere medewerkers. Dit heeft tot gevolg dat er taakverlichting is voor de ouderling, maar ook dat er een gedeelde verantwoordelijkheid ligt binnen de gemeente. De ouderling is de hoofdverantwoordelijke voor de contacten met de gemeenteleden. De nieuwe structuur die is ontwikkeld is voor iedere gemeente weer verschillend. De kleinere gemeenten kennen vaak alleen wijken, die elk een ouderling en diaken hebben toegewezen gekregen. Grotere gemeenten kennen wijken, die onderverdeeld zijn in secties of kringen. In deze kringen zijn pastoraal werkers aangesteld. Het is belangrijk om goed samen te werken in zo'n teamverband. Omdat de ouderling eindverantwoordelijk is heeft hij ook een coördinerende en aanvullende taak. Aanvullend omdat het geen zin heeft om alle bezoeken van de pastoraal medewerkers nog eens te gaan doen. Het is belangrijk dat er daarom een goede verdeling gemaakt wordt. De ouderling kan een eigen kring voor zijn rekening nemen of hij kan mensen onder zijn hoede nemen die meer dan gewone zorg en aandacht vragen. Om dat samenwerking goed te laten verlopen is het goed om een aantal keer per jaar team vergaderingen te hebben. Hier kan worden gekeken of de verdeling zo werkt en worden er afspraken gemaakt. Ook kan er gekeken worden of er nog noden zijn in de gemeente waarop ingespeeld moet worden. Deze bijeenkomsten kunnen ook als een soort intervisie worden beschouwd. Het bezoekwerk kan erg zwaar zijn en daarom kan er gesproken worden over wat iemand zwaar vindt en of er extra hulp gegeven kan worden. ook hier heeft de ouderling een coördinerende en leidinggevende rol. Wanneer er zaken zijn die de hele gemeente raken kan hij dat doorspelen naar de kerkenraad.

Van Haaften presenteert in 1 op 10 pastoraat (2007) een nieuwe pastorale structuur. Deze structuur gaat uit van het omzien naar elkaar. In deze structuur is er op elke tien pastorale eenheden iemand die omziet naar deze tien. Die persoon is als het ware een mentor voor deze tien mensen. Omzien naar elkaar betekent hier contact houden en op de hoogte blijven van het leven van de ander. Dit is al een groot verschil met de traditionele ouderlingen. Een ouderling gaat naar gemeenteleden vanuit zijn of haar ambt. Een ouderling heeft een taak in de zin van opzien over omzien naar het gemeentelid. Dit is lastig en kan tot spanningen leiden. Deze spanning kan zijn dat de ouderling overzicht wil houden van de gemeente en meestal maar een keer langs kan bij een gemeentelid. Om een vertrouwensband te kweken is dit te weinig. Een ander punt van spanning kan zijn is dat gemeenteleden moeten accepteren dat er een ouderling is die opzicht over hem heeft. Bij het 1 op 10 pastoraat is er geen opzicht over, maar vooral omzien naar elkaar. Het aantal contacturen dat men met elkaar heeft is groter. Er kan ook werkelijk omgezien worden. Zo lijkt er misschien een tegenstelling te ontstaan. Maar het is juist waardevol om beide vormen van pastoraat elkaar te laten aanvullen. Het is wel belangrijk dat er een goede coördinatie is tussen de mensen die opzien en de mensen die omzien.

De mentor staat er niet alleen voor. Alle mentoren samen vormen een pastoraal team dat wordt gecoördineerd door een coördinator. Het pastorale team wordt ondersteund door een wijkouderling die bij de ambtelijke kwesties een duidelijke taak heeft. Afhankelijk van de grote van een gemeente of de invulling van het pastoraat kunnen er ook nog pastoraal medewerkers en predikanten zijn die het 1 op 10 pastoraat ondersteunen.

De coördinator is de coach van het team en de mentor van de mentoren. Hij leidt de groep mentoren in de functie van coach en hij kijkt naar ze om in de functie van mentor. Hij is er voor de mentoren wanneer er misschien teleurstellende gebeurtenissen zijn geweest. Het is goed om een aantal keer per jaar bij elkaar te komen en hierover te praten, Bijbelstudie te doen en bidden. De coördinator heeft ook als taak te stimuleren. Dit is nodig wanneer het niet gaat zoals verwacht.

Het 1 op 10 pastoraat is een aanvulling op het statische- ambtelijke setting van een gemeente. De drie ambten worden aangevuld met een grote groep mentoren die niet vanuit het opzicht, maar van het omzien naar elkaar hun liefde laten zien voor de gemeente. Deze structuur is opgezet vanuit een verlangen te lijken op het functioneren van de eerste christengemeente met de onderlinge gemeenschap, het samenkomen en het delen met elkaar. Binnen de structuur van de kerkenraad is het 1 op 10 pastoraat geïntegreerd. In de meest ideale vorm is de wijkcoördinator als ouderling lid van de kerkenraad. Die wijkcoördinator werkt dan als coördinator van en in een team dat bestaat uit een wijkouderling, een wijkdiaken en de mentoren. Van de mentoren hoort deze coördinator wat er speelt in de gemeente en kan hij bijspringen als dat nodig is vanuit de kerkenraad.

In het handboek Praktische theologie van Heitink (2000), wordt het pastoraat besproken omdat dit erg belangrijk is voor het werk van pastores. Het is erg belangrijk dat de pastor competent is voor de taak. Pastorale competentie bestaat uit het 'gemachtigd zijn tot' en het 'verstand hebben van'. De pastor moet kennis hebben van de pastoraaltheologische competentie, de communicatieve competentie en de personale competentie. De taak die ze gaan doen bestaat uit de kennis van God doorgeven aan de gemeenteleden in ontmoeting met mensen. Een combinatie van de drie hierboven genoemde competenties is daarbij van belang. Om deze competenties goed onder de knie te krijgen is er in de jaren zestig een ontwikkeling geweest dat er in de opleidingen stage, training en supervisie

kwam. Dit allemaal om de pastorale competentie te professionaliseren. Deze ontwikkeling kwam vooral omdat men het belang ervan zag om het pastoraat te combineren met agogiek en psychologie. In pastoraat als hulpverlening, Heitink (1977), wordt nog meer gesproken over het belang hiervan. De theologen kwamen erachter dat het goed is om tijdens een gesprek te vragen naar de levensomstandigheden van een gemeentelid, naast alleen het geloofsleven van die persoon. Dit kan namelijk in relatie tot elkaar staan. Carl Rogers heeft laten zien dat counselen steeds weer therapeutisch werkt en zo kan een pastoraal gesprek, waarbij een gemeentelid met een bepaald soort moeilijkheid komt, ook therapeutisch werken. Pastoraat als hulpverlening kan verschillende functies hebben.

De eerste functie is helen. Onder helen verstaat dit boek als volgt: 'onder de helende functie van pastoraat verstaan we de mogelijke positieve gevolgen die een pastoraal optreden heeft met betrekking tot de gezondheid en het welzijn van mensen in de ruimste zin van het woord'. Deze helende functie grijpt terug op het handelen van Jezus, dat zowel in handelen en woorden gericht was op het Koninkrijk van God.

De tweede functie is bijstaan. Onder bijstaan verstaat het boek als volgt: 'onder bijstaan verstaan we het aangaan en onderhouden van een relatie met een mens in nood, een mens in zijn lijden, met als mogelijk gevolg, dat hij zich ondersteund en getroost weet op de moeilijke weg, die hij moet gaan'. Wanneer iemand in nood is en zelf moeilijk God kan ervaren, dan is het fijn om iemand in de buurt te hebben die die nabijheid wel ervaart en zo zelf misschien ook weer de nabijheid van God kan gaan voelen. Door die andere persoon heen.

De derde functie is begeleiden. Het boek verstaat hieronder: 'onder begeleiden verstaan we de geestelijke leiding die mensen geboden wordt, waardoor zij geholpen kunnen worden op grond van hun levensovertuiging hun eigen keuzen te bepalen en beslissingen te nemen en zo te groeien in een zelfstandig geestelijk functioneren'. In het leven staan mensen voor verschillende moeilijke keuzen. Hierbij kunnen ze een beroep doen op een pastor om hen te begeleiden in het maken van die moeilijke keuze. Deze functie heeft met wijsheid te maken. In de bijbel komen we wijsheidsliteratuur tegen. Deze is gericht op de praktijk van het dagelijks leven. Een wijze wordt in de bijbel ook wel een rechtvaardige genoemd. Iemand die weet wanneer hij moet spreken of moet luisteren. Iemand die vertrouwt op de Heer.

De vierde functie is verzoenen. Onder verzoenen verstaat het boek: 'onder verzoenen verstaan we, dat mensen die vervreemd zijn van elkaar, van zichzelf of van God, tot zichzelf komen, aanvaarding en vergeving ervaren en zo in nieuwe relaties leren leven'. Deze functie heeft te maken met verzoening tegen de achtergrond van de menselijke zonde en schuld. Mensen zijn medeschuldig en medeplichtig aan allerlei ontwikkelingen in de cultuur. Vergeving is een antwoord op persoonlijke schuld, terwijl we ons door God aanvaard moeten voelen. Dat is verzoening.

De pastor zal samen met een pastorant op weg moeten en met deze vier functies van pastoraat als hulpverlening aan de slag gaan. Dit vraagt wel veel van een pastor. Hij moet de praktijk van het pastoraat goed onder de knie hebben en zich een houding eigen maken. Het is erg belangrijk dat hij goed op de hoogte blijft van de ontwikkelingen op het gebied van therapie en hulpverlening. Supervisie is ook aan te raden om een eigen houding eigen te maken en om zo te blijven groeien en ontwikkelen als pastor.

In Pastor in perspectief van Bruinsma (2006), wordt de rol van de pastor beschreven t.o.v de rol van de psycho-sociale hulpverlener. In het onderzoek dat Bruinsma gedaan heeft blijkt dat de gesprekken

met pastores als erg prettig ervaren werden als het ging over persoonlijke problematiek en in de gelovige en levensbeschouwelijke aspecten van problemen. De gesprekken met de psycho-sociale hulpverleners worden als erg prettig ervaren als het gaat over de problemen die te maken hebben met de psyche. Een onderscheid tussen de pastores en de psycho-sociale hulpverleners is dat beide groepen duidelijk gespecialiseerd zijn op een eigen terrein. De kracht van de pastor ligt op het gebied van problemen op het individuele, zingevende vlak. De kracht van de psycho-pastorale ligt meer op het gebied van depressiviteit en problemen op het psychische en relationele vlak. Al blijkt in de praktijk wel dat pastores en psycho-sociale hulpverleners zich voor een groot deel met dezelfde problemen bezighoudt.

3.2. Conclusies theoretische achtergrond

Stichting PPT bestaat nu ruim twintig jaar. Ze zijn opgericht in 1992. In de tussentijd is er nauwelijks iets veranderd. De cursus loopt goed en elk jaar weer zijn er cursisten met verschillende kerkelijke achtergronden die mee doen.

Er is veel over pastoraat geschreven is. Er zijn allerlei boeken geschreven die gaan over het pastoraat zelf, de thema's en hoe de pastor moet zijn. Maar er is weinig geschreven over hoe het pastoraat functioneert in gemeentes. Over hoe pastoraat werkt in teamverband, over hoe ze werken met alle vrijwilligers en hoe dat zich verhoudt tot de verschillende ambten.

In gemeenten ontstaan problemen omdat men niet precies weet hoe de taken verdeeld zijn tussen de ambten, de betaalde werkers en de vrijwilligers.

Het is belangrijk om duidelijkheid te scheppen over de functie van kerkelijk en pastoraalwerkers en dat het belangrijk is om duidelijke verwachtingen te hebben en om naar elkaar uit te spreken.

Er is een groeiende onvrede in gemeenten over het functioneren van de ambten en de kerkenraad binnen kerken van orthodox-gereformeerde signatuur. De huidige ambtsstructuur werkt voor veel mensen niet meer. Dit kan te maken hebben met voorgaande conclusie.

Alle leden van de gemeente hebben een pastorale taak. We zijn geroepen om te dienen en te delen. De ambten en pastorale werkers hebben gaven gekregen om dit in goede banen te leiden zodat de gemeente opgebouwd kan worden in het omzien naar elkaar.

Het is goed om als pastoraal werker tijd te investeren je eigen relatie met God levend te houden. Als je dit niet doet kun je jezelf voorbij gaan lopen en als dit blijft dan kun je geestelijk verflauwen.

Om dit soort problemen te kunnen bespreken en om andere kennis te leren en te delen kunnen werkers in de kerk een intervisiegroep oprichten. Zo kunnen ze samen kennis delen en vergaren en praten over de problemen waar ze tegenaan lopen.

Er begeven zich veel mensen in de kerk op het terrein van pastoraat. Predikant, ouderling, pastoraalwerker, pastoraal bezoekers en andere vrijwilligers. Er is vaak onduidelijkheid over de verdeling van de taken.

In veel grote gemeenten is er in de afgelopen veel veranderd op gebied van pastoraat. Er worden meer vrijwilligers ingeschakeld bij het pastoraat.

Er worden ook nieuwe structuren bedacht voor het pastoraat, bijvoorbeeld het 1 op 10 pastoraat. Dit om de ambten te ontlasten.

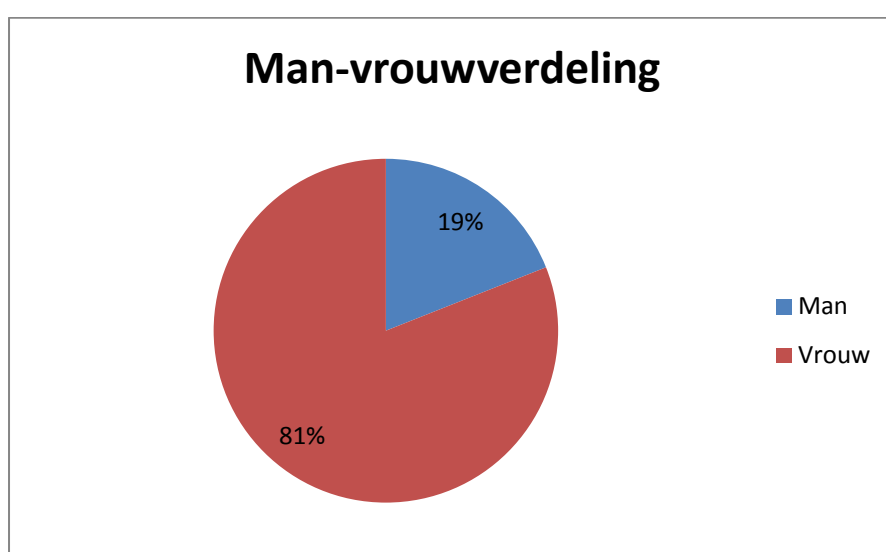
Sinds de jaren zestig is er vooral veel veranderd. Pastoraat als hulpverlening is meer opgekomen. Dit heeft veel voor het pastoraat betekent. Het hele leven van de pastorant wordt bij het gesprek betrokken.

Hoofdstuk 4 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten die verzameld zijn via de enquêtes voor cursisten van de stichting PPT weergegeven. Deze resultaten zijn kwantitatief van aard. Daarna worden de resultaten van de diepte interviews weergegeven. Deze zijn kwalitatief van aard.

4.1. Achtergrondkenmerken

In totaal hebben 214 cursisten gereageerd. Dit betekent dat er net iets te weinig respondenten zijn bij $p=0.05$. Hiervan is het overgrote gedeelte vrouw en een klein deel is man.

Figuur 1 - diagram man-vrouw verdeling

De leeftijd varieert van 22 jaar tot en met 71 jaar. De gemiddelde leeftijd is 54 jaar.

Tabel 1 - verdeling leeftijd

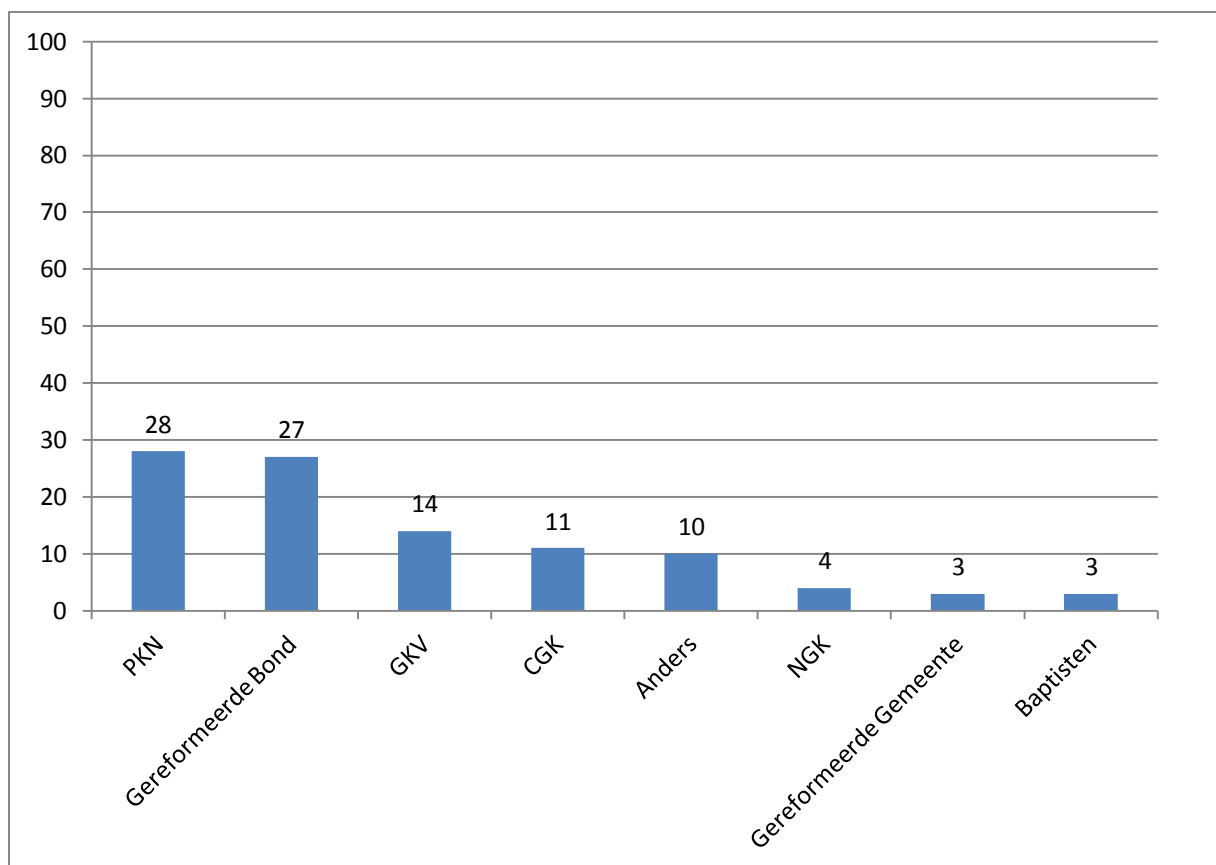
Leeftijd	Aantal
21-30	3
31-40	12
41-50	46
51-60	89
61-70	57
71-80	7

Wanneer gekeken wordt naar de verdeling van leeftijd, te zien in tabel 1 dan is er een duidelijke spreiding te zien. Het is duidelijk dat veel vijftigers de cursus volgen.

Van de cursisten heeft rond een kwart een Protestantse kerken in Nederland achtergrond ; rond een kwart een Gereformeerde Bond uit de PKN achtergrond; een duidelijk lager percentage cursisten komt uit de Christelijke Gereformeerde Kerk; uit de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en de Nederlands Gereformeerde Kerk; Gereformeerde Gemeente en de Baptisten gemeente. Bij de categorie anders werd vooral de Vrije Evangelische gemeente ingevuld.

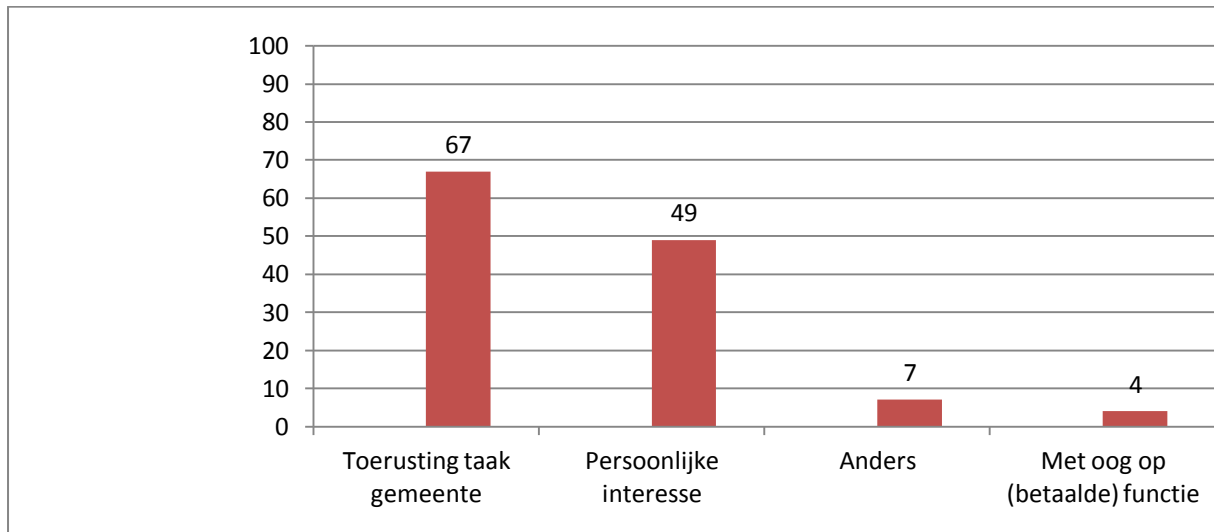
Voor het grootste gedeelte komen de cursisten uit de Protestantse Kerken in Nederland en Gereformeerde Bond uit de PKN. Samen zijn zij goed voor meer dan de helft van de cursisten.

De verschillen tussen mannen en vrouwen naar aanleiding van kerkelijke achtergrond zijn getoetst met Cramer's V en zijn niet significant. De p-waarde is groter dan 0.05, namelijk 0.439. De verschillen tussen de leeftijden zijn getoetst met Cramer's V en de Chi Kwadraattoets en zijn niet significant. De p-waarde is 0.772.

Figuur 2 - kerkelijke achtergrond respondenten in percentages

4.2 Overige resultaten

Figuur 3 - reden/verwachting van respondenten voor start cursus

Bij deze vraag konden de respondenten meerdere antwoorden geven. Het grootste percentage van de cursisten is begonnen aan de cursus met als reden toerusting te krijgen voor de taak die ze hebben in de gemeente. De helft van de cursisten is aan de cursus begonnen uit persoonlijke interesse en een heel klein gedeelte van de cursisten is de cursus begonnen met het oog op een (betaalde) functie. Een klein gedeelte heeft ook bij de categorie 'anders' ingevuld:

- als oriëntatie om te kijken waar mijn gaven en talenten liggen.
- Als toerusting op mijn werk in een organisatie.
- Of een combinatie: persoonlijke interesse en toerusting op taak.

Ook hier zijn de verschillen tussen mannen en vrouwen niet significant. Alle waarden zijn groter dan .05. De verschillen in leeftijd zijn iets groter. De waarden zijn hier: .415; .737; .037; .271 en .421. Hier kunnen we zien dat bijna bij alle antwoorden de verschillen niet significant zijn, behalve bij de optie 'toerusting taak in de gemeente'. Bij dit antwoord scoren degenen boven 54 jaar hoger dan degenen onder 54 jaar.

De helft van de cursisten heeft met een acht aangegeven dat hun verwachting is uitgekomen. Een kwart heeft een zeven gegeven. Een vijfde van de respondenten heeft met hoger dan een acht aangegeven dat de verwachting is uitgekomen. Een heel klein percentage heeft met een onvoldoende aangegeven dat hun verwachting niet is uitgekomen.

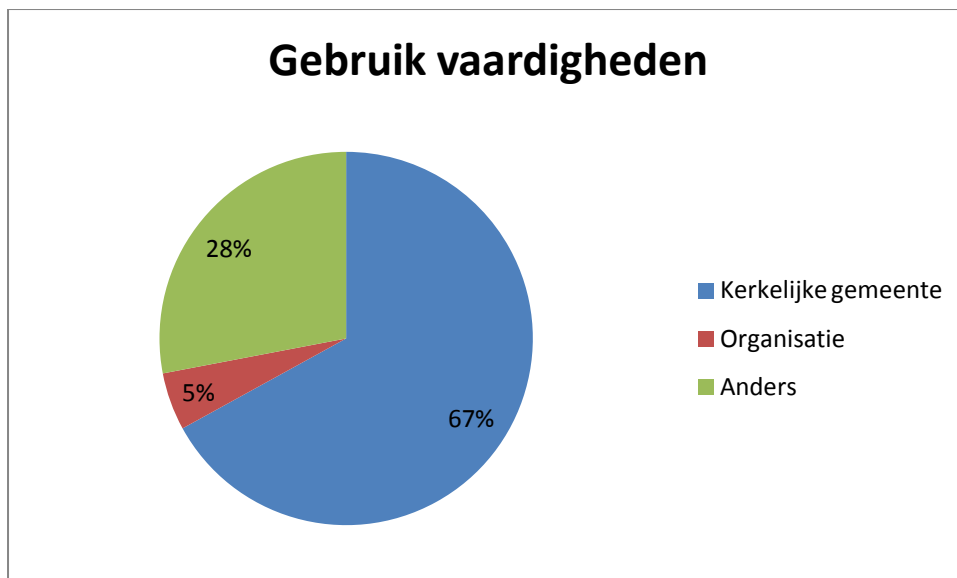
Antwoorden die gegeven zijn van mensen die een ruime voldoende hebben gegeven:

- Sluit goed aan bij de praktijk.
- Heeft mijn kennis en vaardigheden vergroot.
- Minder onzeker geworden over mijn kwaliteiten.
- Heel veel geleerd, dat meteen toegepast kan worden in de gemeente.

Antwoorden die gegeven zijn van mensen die een onvoldoende hebben gegeven:

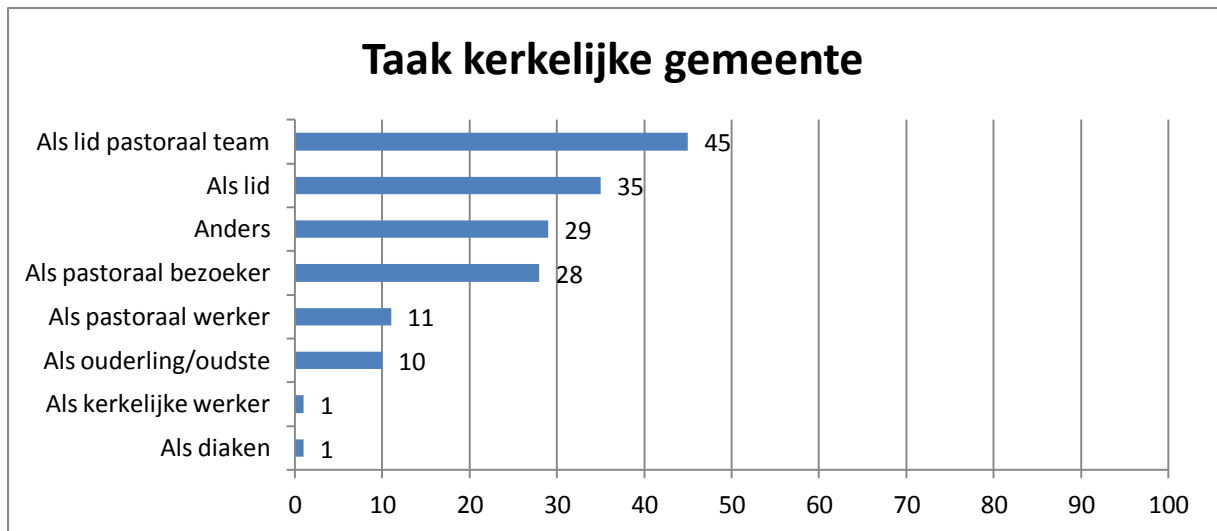
- Mis integratie in de gemeente om de cursus toe te passen.
- Er wordt weinig beroep op me gedaan, de kerkenraad doet het liever zelf.
- Voor de meeste gemeenteleden blijft het een te hoge drempel.

Van de respondenten heeft een groot deel ingevuld dat ze de geleerde vaardigheden in een kerkelijke gemeente toepast. Het grootste gedeelte van de cursisten gebruikt de vaardigheden in een kerkelijke gemeente. Een heel klein percentage gebruikt de vaardigheden in een organisatie en ongeveer een kwart van de respondenten heeft bij de categorie 'anders waarbij over het algemeen ingevuld is dat mensen de vaardigheden gebruiken in een kerkelijke gemeente én in een organisatie. Ruim de helft van de cursisten die 'anders' hebben ingevuld heeft aangegeven dat ze de cursus ook vaak toepassen in hun dagelijks leven.

Figuur 4 - verdeling cursisten

Cursisten hebben over het algemeen een pastorale taak in hun kerkelijke gemeente. Een groot deel van de cursisten is lid in een kerkelijke gemeente en heeft daarnaast een functie als pastoraal bezoeker of is lid in een pastoraal team.

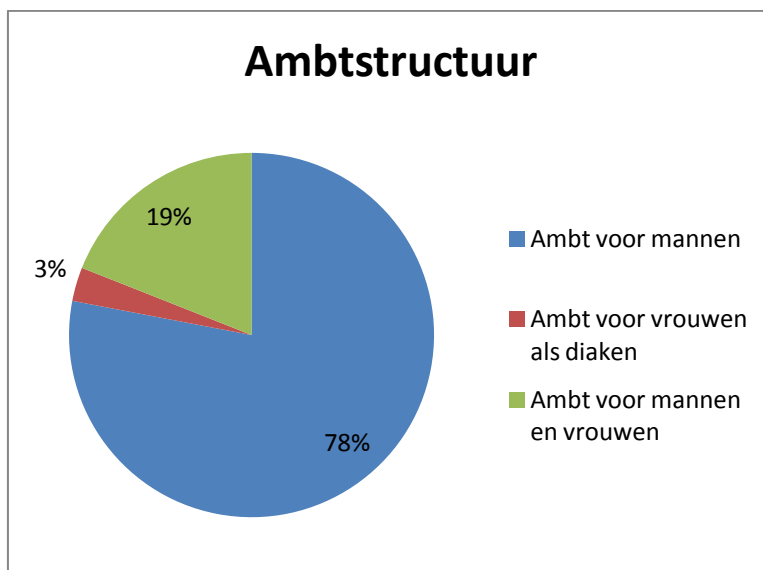

Figuur 5 - taak in kerkelijke gemeente

Bij 'anders' is vaak ingevuld:

- Vertrouwenspersoon
- Kringleider
- Psycho – pastoraal begeleider

Deze taken zijn 100% niet betaald.

Figuur 6 - ambtstructuur

Bij het grootste gedeelte van de cursisten is het ambt alleen bedoeld voor mannen en bij een zichtbaar kleiner gedeelte is het ambt voor mannen én vrouwen. Een erg groot gedeelte, 80%, voelt zich hierdoor niet belemmerd in hun taak in de gemeente. Een kleiner gedeelte, 20%, van de cursisten voelt zich hierdoor wel belemmerd in de taak in de gemeente. De verschillen tussen mannen en vrouwen zijn niet significant, de p-waarde is namelijk .352. De verschillen in leeftijd zijn ook niet significant, de p-waarde is namelijk .445.

Tabel 2 - belemmering ambtstructuur

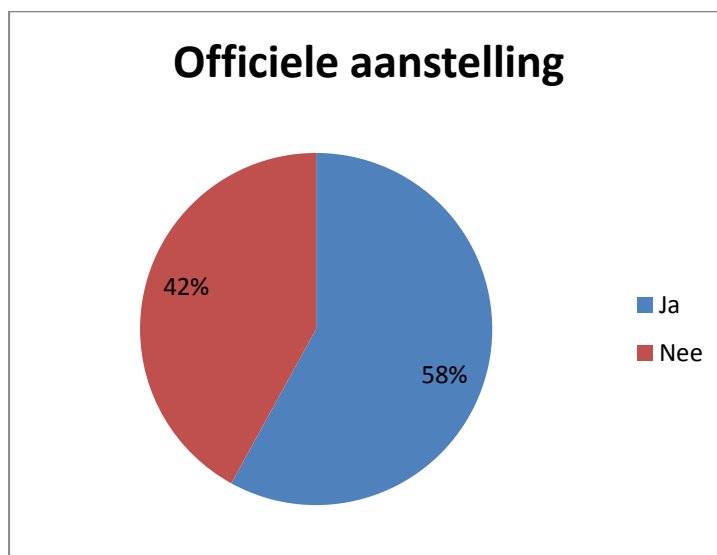
Cijfer belemmering ambtstructuur	procent
1	56
2	6
3	9
4	1
5	8
6	5
7	6
8	4
9	2
10	3

Ongeveer driekwart van de cursisten kan de cursus toepassen in de kerkelijke gemeente. Een erg klein gedeelte kan dit niet en een kwart van de cursisten kan de cursus gedeeltelijk toepassen in de gemeente.

Tabel 3 - toepassing cursus in kerkelijke gemeente

Toepassen cursus in kerkelijke gemeente	Procent
Ja	72
Nee	3
Gedeeltelijk	25

Iets meer dan de helft van de cursisten heeft een officiële aanstelling gekregen in de kerkelijke gemeente. Iets minder dan de helft heeft dit niet.

Figuur 7 - officiële aanstelling cursisten in kerkelijke gemeente

Cursisten die in een organisatie terecht zijn gekomen zijn terecht gekomen als:

- Docent moeilijk opvoedbare jongeren
- Ik ben doorgegaan met leren, doe nu HBO MWD en loop stage
- Ik ben seniorenbezoeker in onze burgerlijke gemeente
- Pastoraal werker
- Pedagogisch medewerker in de jeugdzorg
- Psychopastoraal medewerker
- Vrijwilliger pastoraat, leiding bijbel- en zangkringen
- Vrijwilligerswerk, begeleider bij Swaneburgs hofje

Ze zijn terecht gekomen in deze organisaties:

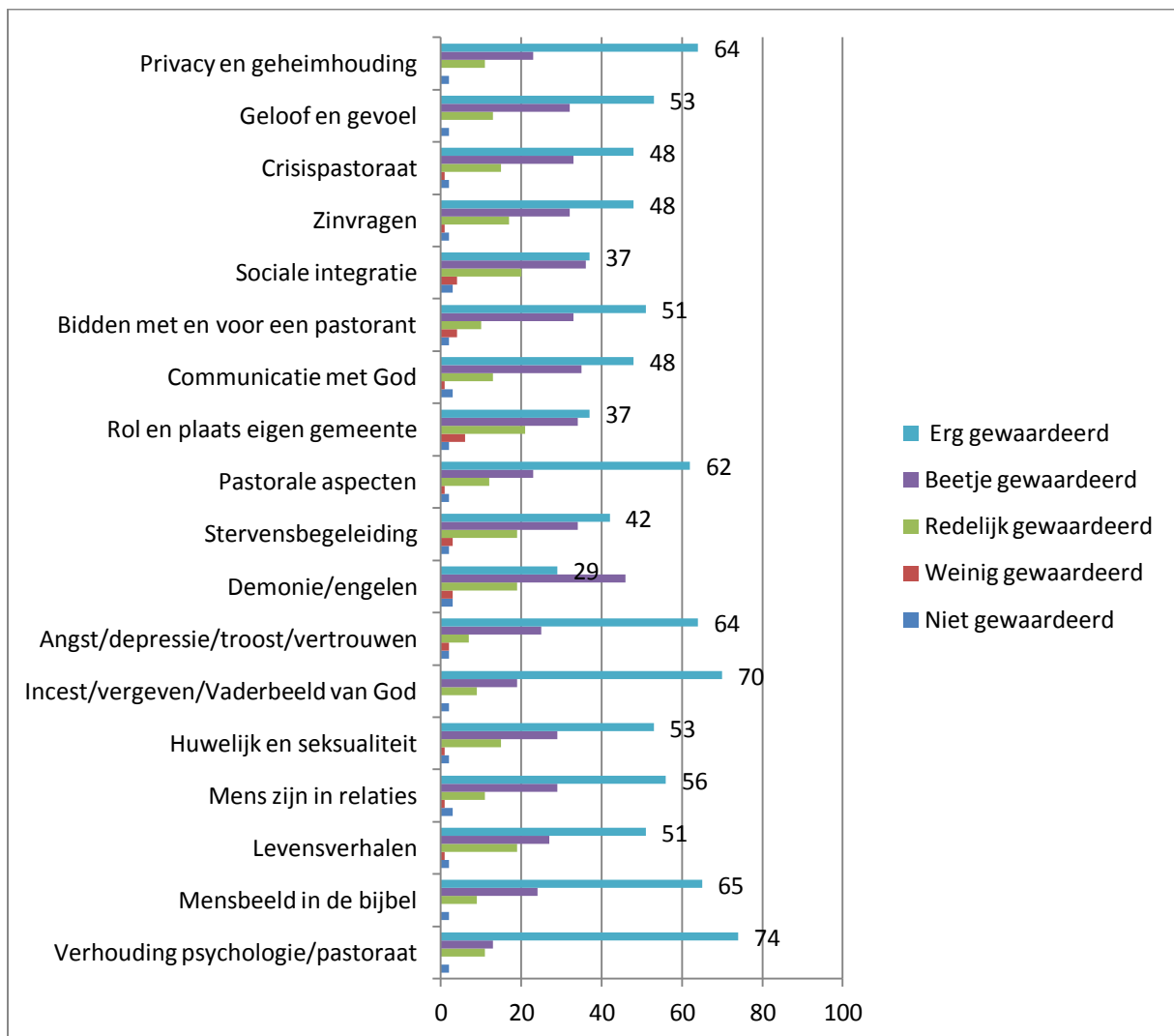
- Algemeen maatschappelijk werker, heb hier nog wel een aanvullende opleiding voor gevolgd.
- Ik ben in Soest actief binnen het vrouwenwerk, oorspronkelijk van Agapè.
Overigens ga ik hier in de zomer mee stoppen
- Ik deed de cursus voor het Swanenburghshofje, een vrijwilligersorganisatie die mensen met psychosociale problemen opvangt en begeleidt
- Jeugdzorg
- Kerkenwerk en in mijn werkorganisatie
- Onderwijs
- Organisatie voor hulp aan dak- en thuislozen
- Sociale werkgelegenheid voor mensen ver van de arbeidsmarkt
- Stichting
- Verpleeghuis

Tabel 4 - cijfer dat cursisten geven voor het toepassen van de cursus in organisatie

Cijfer toepassen cursus in organisatie	Procent
6	20
7	30
8	40
9	10

De cursisten die een taak hebben gekregen in een organisatie vinden de cursus allemaal toepasbaar in hun taak. Ze geven de toepasbaarheid van de cursus allemaal een zes of hoger. De helft van de respondenten geeft een acht of hoger.

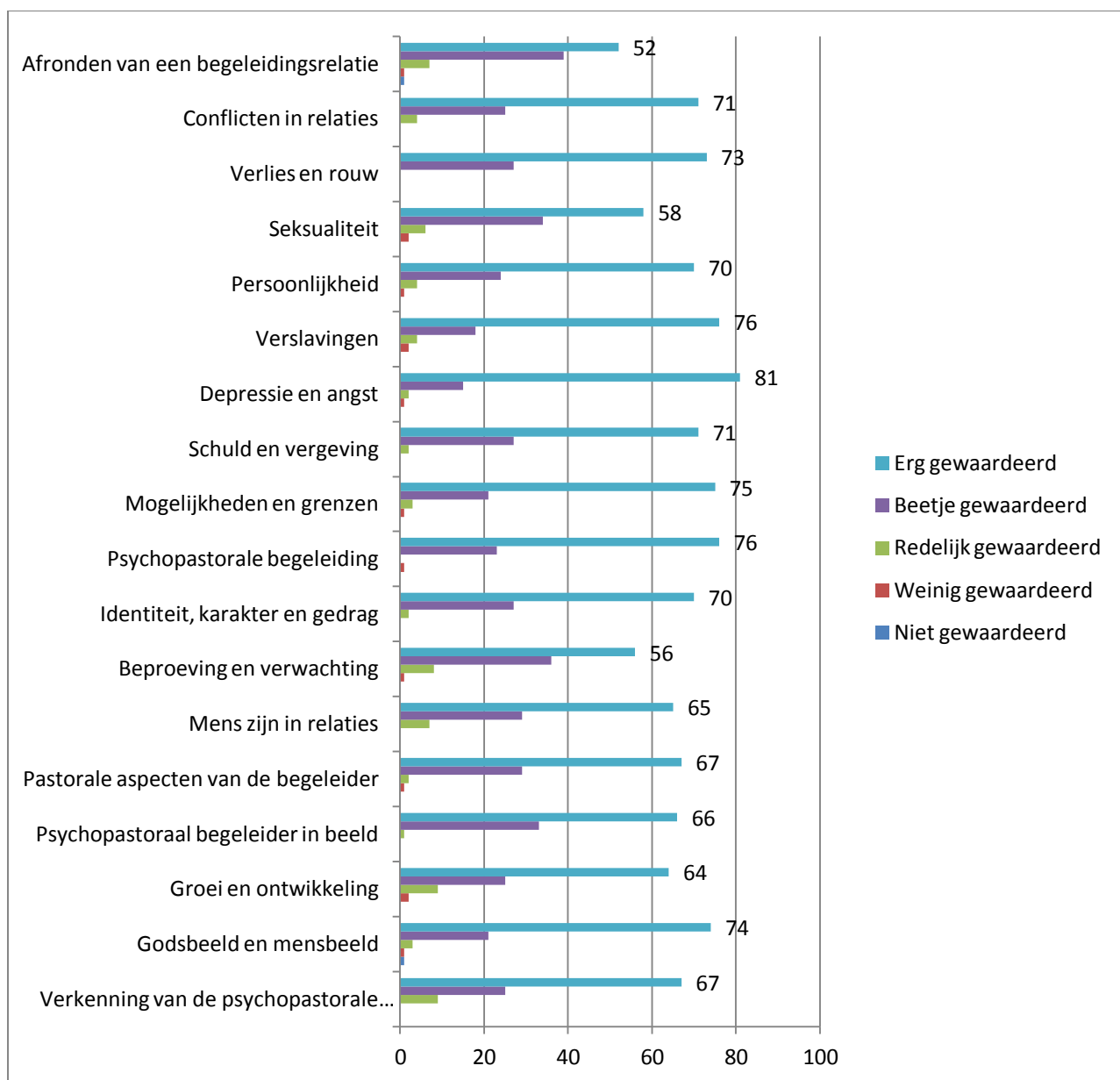
Aan de cursisten is gevraagd om de thema's die ze behandeld hebben gekregen tijdens de cursus, te waarderen. Onderstaande grafiek gaat over de waardering van de thema's tijdens de cursus. Deze grafiek hoort bij de cursisten van 2006 en 2007. Er is een uitsplitsing van jaren, omdat de aanduiding van de thema's veranderd is.

Figuur 8 - waardering cursisten 2006/2007 voor thema's tijdens cursus in %

Vooraf de thema's verhouding psychologie/pastoraat; mensbeeld in de bijbel; Incest/vergeven/vaderbeeld van God; Angst/depressie/troost/vertrouwen; pastorale aspecten en privacy en geheimhouding scoren erg hoog. Deze thema's scoren allemaal boven de zestig procent. De thema's demonie/engelen, sociale integratie, rol en plaats in eigen gemeente en stervensbegeleiding worden over het algemeen minder goed gewaardeerd dan de andere thema's. Het thema demonie en engelen wordt duidelijk het minst goed gewaardeerd. Maar een kwart van de respondenten scoort dit thema met 'erg gewaardeerd'. De verschillen tussen man en vrouw zijn niet significant, want alle p-waarde zijn hoger dan .05. In leeftijd is er significant verschil bij het thema crisispastoraat te zien. Hier is de p- waarde .029. Bij dit thema scoren degenen boven 54 jaar net iets hoger dan degenen onder 54 jaar.

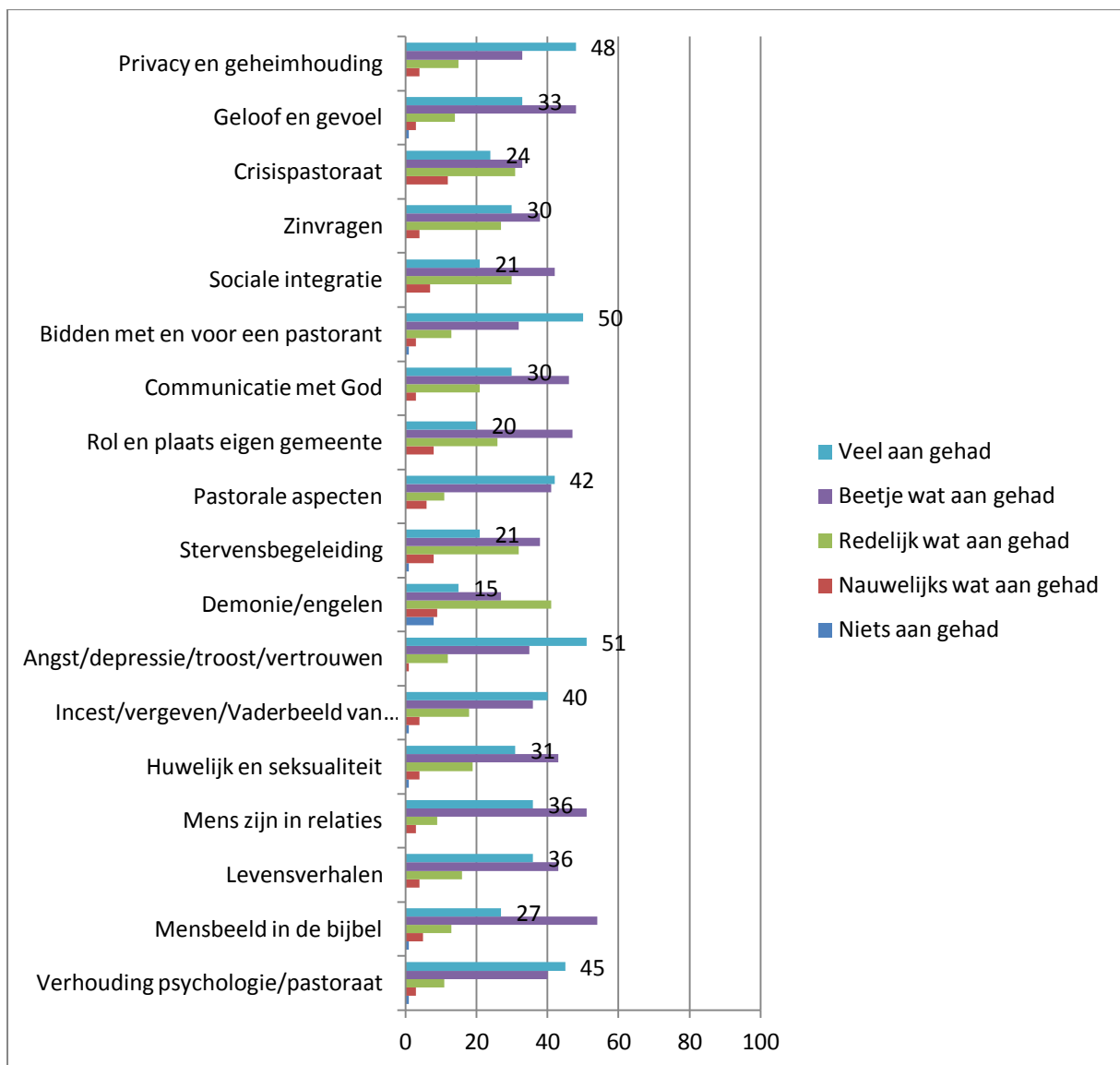
Onderstaande tabel gaat over de waardering van de cursisten over de thema's van de cursus tijdens de cursus. Het schema hoort bij de cursisten die de cursus in 2008 of later hebben gedaan.

Figuur 9 - waardering cursisten na 2008 tijdens cursus

Vooraf de thema's verkenning van de psychopastorale begeleiding; Godsbeeld en mensbeeld; groei en ontwikkeling; psychopastoraal begeleider in beeld; mens zijn in relaties; identiteit, karakter en gedrag; psychopastorale begeleiding; mogelijkheden en grenzen; schuld en vergeving; depressie en angst; verslavingen; persoonlijkheid; verlies en rouw en conflicten in relaties worden allemaal boven de zestig procent gewaardeerd. De thema's beproeving en verwachting; seksualiteit en afronden van een begeleidingsrelatie worden minder goed gewaardeerd, vergeleken met de rest van de thema's. De verschillen tussen man en vrouw zijn niet significant. Alle p-waarden zijn namelijk hoger dan .05. De verschillen tussen de leeftijden zijn niet significant. Alle p-waarden zijn namelijk hoger dan .05.

Onderstaande grafiek gaat over de waardering van de cursisten van de thema's tijdens het uitvoeren van hun taak. Deze grafiek hoort bij de cursisten van 2006 en 2007.

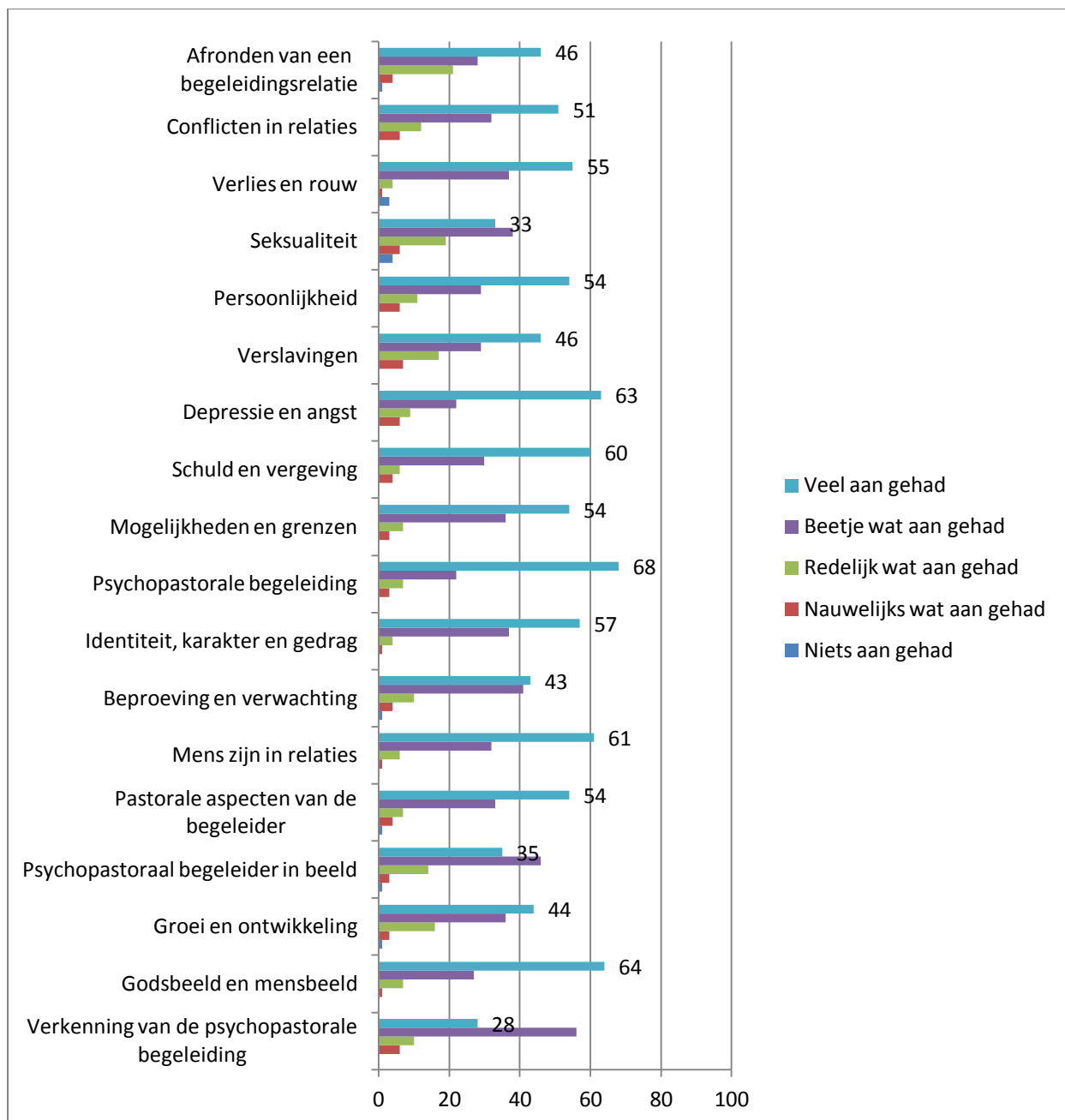

Figuur 10 - waardering cursisten 2006/2007 tijdens taak

Bij deze grafiek zie je meer verschil dan bij de bovenstaande grafieken. Er duidelijk lager gescoord, want er is vaker 'redelijk wat aan gehad' ingevuld dan bij de vorige grafieken. Weer zie je bij het thema demonie en engelen dat er zichtbaar lager gescoord wordt dan bij de andere thema's. Ook de thema's: mensbeeld in de bijbel; stervensbegeleiding; rol en plaats in eigen gemeente; sociale integratie en crisispastoraat worden niet goed gewaardeerd. Deze thema's worden allemaal onder de 28% gescoord op het label 'veel aan gehad'. Deze thema's worden in de voorgaande grafieken ook niet goed gewaardeerd. Dat betekent dat de cursisten weinig hebben aan deze thema's tijdens het uitvoeren van hun taak. Er is ook duidelijk te zien dat er minder vaak 'veel aan gehad' is ingevuld dan 'wel aan gehad'. Dat is een verschil met de vorige grafieken. De verschillen tussen man en vrouw zijn niet significant. De p-waardes zijn allemaal hoger dan .05. Bijna alle p-waardes zijn hoger dan .05. Er is dus verschil in leeftijd te zijn bij de volgende thema's: levensverhalen, groei en ontwikkeling, daar is de p-waarde .049. Bij dit thema scoren degenen boven 54 jaar het hoogst. Stervensbegeleiding,

daar is de p-waarde .005. Bij dit thema scoren degenen boven 54 jaar het hoogst. Pastorale aspecten, .036. Bij dit thema scoren degenen boven 54 jaar het hoogst. Crisispastoraat, .012. Bij dit thema scoren degenen boven 54 jaar het hoogst.

Onderstaande grafiek gaat over de waardering van de cursisten van de thema's tijdens het uitvoeren van hun taak. Deze grafiek hoort bij de cursisten die de cursus in 2008 of lager hebben gedaan.

Figuur 11 - waardering cursisten na 2008 tijdens taak

Bij deze grafiek wordt er beter gescoord dan grafiek hierboven. Er is weer veel blauw te zien, dat correspondeert met 'veel aan gehad'. Aan de thema's Godsbeeld en mensbeeld; mens zijn in relaties; psychopastorale begeleiding; schuld en vergeving en depressie en angst hebben de cursisten veel aan in het uitvoeren van hun taak. Deze thema's worden allemaal hoger dan 60% gescoord. Aan de thema's verkenning van de psychopastorale begeleiding; psychopastoraal begeleider in beeld en seksualiteit hebben de cursisten duidelijk minder aan bij het uitvoeren van hun taak. Deze thema's worden allemaal onder de 40% gescoord bij het label 'veel aan gehad'. De verschillen tussen man en vrouw zijn niet significant, alle p-waardes scoren boven de .05. De verschillen in leeftijd zijn niet significant, alle p- waardes zijn hoger dan .05.

Wanneer we alle vier de grafieken bekijken zien we dat de thema's beter gewaardeerd worden tijdens het doen van de cursus dan tijdens het uitvoeren van de taak die de cursisten hebben in een kerkelijke gemeente of organisatie. Dit zegt wat over de cursus. Deze is erg boeiend tijdens het doen van de cursus, maar is blijkbaar niet praktisch genoeg voor tijdens het uitvoeren van de taak.

Tabel 5 - thema's gemist in cursus

Thema's gemist in cursus	Procent
Nee	72
Ja	28

Ongeveer driekwart van de cursisten heeft geen thema's gemist tijdens de cursus. Ongeveer een kwart heeft wel thema's gemist tijdens de cursus. De verschillen tussen man en vrouw zijn niet significant, de p-waarde is .228. .473 is de p-waarde die hoort bij verschil in leeftijd. Die verschillen zijn ook niet significant.

De volgende thema's kwamen het meest naar voren, als zijnde gemist:

- Scheidingsproblematiek en alles wat daarbij komt kijken. Ook pastoraat voor kinderen van gescheiden ouders
- Homoseksualiteit
- Bevrijdingspastoraat
- Pastoraat en Multi-culturisme
- Meer praktijk
- Social Media en jongerenpastoraat

In de bijlage is een bestand met alle antwoorden die gegeven zijn op deze vraag.

Tips voor de opleiding die vaak voorkwamen:

- Meer praktijk
- Meer cases
- Kleinere groepjes
- Meer interactief
- Meer balans tussen theorie en praktijk

In de bijlage is een bestand met alle tips die gegeven zijn door de cursisten op deze vraag.

4.3. Resultaten kwalitatief onderzoek

De gegevens van de diepte interviews heb ik verwerkt op de manier beschreven in hoofdstuk 2. Ik heb de diepte interviews goed doorgelezen in kleine fragmenten verdeeld. Deze fragmenten heb ik gecodeerd door een fragment met één woord samen te vatten. Deze termen heb ik gegroepeerd en daar heb ik gerant naar belangrijkheid. Deze begrippen ga ik hieronder uitwerken. Ik heb zeven mensen geïnterviewd, waarvan zes vrouwen en twee mannen.

4.3.1. Kerk

Door een aantal cursisten werd genoemd dat ze psycho pastoraal begeleider zijn in hun gemeente. Dit is ook waar de cursus voor opleidt en daarom heb ik deze bovenaan gezet. Wat wel opvallend is dat de twee mannen die ik geïnterviewd heb ppb'er zijn geworden. Bij de vrouwen is het of niet van de grond gekomen in de kerkelijke gemeente of ze hebben een andere taak. Bij een mevrouw is het niet van de grond gekomen omdat de predikant het pastoraat niet kon loslaten. Bij twee andere vrouwen is het ook niet van de grond gekomen doordat er al veel veranderde in de gemeente en doordat de predikant dacht dat de gemeente er nog niet klaar voor was.

Ik heb ook de vraag gesteld over een taak hebben als vrouw in de gemeente. Hier wordt niet moeilijk over gedaan. Bij enkele cursisten hebben ze vrouwen in het ambt, dus daar was het sowieso geen probleem om aan de slag te zijn als vrouw. Bij de andere cursisten was er in de kerk geen mogelijkheid voor vrouwen het ambt te betreden, maar voelden ze zich niet belemmerd in hun taak. Ze mochten wel gewoon aan de slag met andere taken in de gemeente. De mannen, die ik het geïnterviewd vertelden ook dat ze in een team zitten waar ook vrouwen inzitten.

In de kerkelijke gemeentes van de cursisten is er goed overleg tussen de ppb'ers en is het goed georganiseerd. De ppb'ers zitten in een team dat eens in de drie maanden overleg heeft. Wanneer er problemen zijn kunnen ze ook praten met de teamcoördinator of de predikant. Een enkele cursist vindt het werk in de kerkelijke gemeente moeilijk te combineren met het werk dat ze daarnaast heeft. Dit vindt ze lastig omdat in haar werk cliënten langs komen voor een consult, waar ze uiteraard voor betalen en in de kerk is dit niet het geval.

Een enkele cursist vindt de integratie in de gemeente nog niet voldoende. Daar zijn de ppb'ers nu over in gesprek met de kerkenraad over hoe het werk van de ppb'ers beter geïntegreerd kan worden in de gemeente.

4.3.2. Opleiding

De volgende onderwerpen gaan over de cursisten die naar aanleiding van de cursus een opleiding hebben gevolgd.

Ongeveer de helft van de cursisten die mee hebben gedaan aan het diepte interview heeft een opleiding gevolgd na de cursus van stichting PPT. Er zijn cursisten die de opleiding Godsdienst Pastoraal Werk in Ede zijn gaan volgen. En er zijn cursisten die een opleiding tot relatiecounseling hebben gedaan of een opleiding hebben gevolgd om jongeren te kunnen coachen. Deze cursisten zijn er door het volgen van de cursus achter gekomen dat ze het leuk vinden om dit werk te doen en om over deze onderwerpen na te denken. Ze zijn er achter gekomen dat ze gaven en talenten gekregen hebben om hiermee bezig te zijn.

Het werk als relatiecounseling geeft veel voldoening volgens de cursist omdat er een duidelijke hulpvraag is waar je mee aan de slag kunt gaan.

Een cursist heeft een taak gekregen in een organisatie. Deze mevrouw heeft eerst een opleiding gedaan naar aanleiding van de cursus. Ze was helemaal enthousiast geworden. Ze heeft een baan gekregen bij Jeugd met een Opdracht en coacht daar jongeren. Ze is ook gastvrouw bij de Hezenberg. Dit werk vindt ze onwijs mooi om te doen en ze geniet er ook erg van. De verhouding met haar werkgevers is ook goed.

4.3.3. Opbouw van jezelf

Er is ook een aantal cursisten dat de opleiding heeft gedaan puur voor de opbouw van zichzelf. Deze cursisten hadden van de cursus gehoord en waren er enthousiast geworden. Enkelen hebben naar aanleiding van de cursus een opleiding gevolgd en anderen gebruiken de vaardigheden van de cursus in het werk dat ze doen als verzorgende.

Alle cursisten hebben de gesprekstechnieken genoemd als erg leerzaam! Het behandelen van gesprekstechnieken en daarmee oefenen hebben ze erg fijn gevonden. Dit bevordert de communicatie met pastoranten. Niet alleen gebruiken de cursisten deze vaardigheden in de kerk, maar ook in hun werk of huwelijk.

4.3.4 Gemiste thema's en verbeteringen

Waar ik veel over gehoord heb ik het tweede cursusjaar. Over eerste jaar was iedereen laaiend enthousiast. Ze hebben daar veel geleerd over zichzelf. Maar het tweede jaar viel daarbij een beetje tegen. Het tweede jaar wordt als meer beschouwend ervaren en staat verder af van de mensen. De cursisten noemen dat ze het fijn zouden vinden als er een balans gevonden kan worden tussen het eerste en het tweede jaar.

Nog meer verbeteringen en gemissen zijn: echtscheiding /relaties: hier wordt al over gesproken tijdens de cursus, maar de cursisten vinden dat die meer mag. Dit onderwerp komt zo veel voor in gemeentes. Ook mag dan de positie van het gezin meer behandeld worden. Wat voor effecten heeft dit voor de kinderen en hoe kun je met de kinderen hier goed over praten? Gezonde vorm: er wordt gesproken over incest en seksualiteit tijdens de cursus. Tijdens de interviews kwam naar voren dat er ook gesproken mag worden over de gezonde vorm van seksualiteit voordat er meteen over de ongezonde vormen gesproken wordt.

Opvoeding : een thema dat gemist wordt is de opvoeding van kinderen en alles wat daarmee samen hangt. Bijvoorbeeld social media. Hoe kunnen ouders daar goed over praten met de kinderen?

Geriatric: er mag nog meer gesproken worden over ouderen. Omgaan met gebreken?
Zingevingsvragen?

De volgende thema's die genoemd zijn de cursisten worden ook gemist, maar spreken voor zich.

Dementie
Mantelzorg
Jeugdpastoraat
Verslaving
Gemeentewerk

Verlies
Heling/gebrokenheid
Sociale beperkingen

Literatuur: de stichting PPT moet de literatuur die ze de cursisten laten lezen nog eens goed herzien. Niet alles sloot even goed aan. Soms kwamen er verwijzingen naar vorige hoofdstukken, maar dan hoefden die hoofdstukken niet gelezen te worden. Er waren pagina's waar een deel vanaf was gevallen door het inscannen en kopiëren. De bronvermelding mag vollediger weergegeven worden. Niet alleen de auteur, maar ook uit welk boek een hoofdstuk genomen is.

Evaluatie: er mag meer geëvalueerd worden op de praktijk. Er wordt nu vooral geëvalueerd op de manier van lesgeven van de docent.

4.3.5. Intervisie en studiedagen

De cursisten hebben niet de behoefte om intervisie te hebben. De meesten hebben of in de kerk goede begeleiding of intervisie met de andere pbb'ers. Andere cursisten volgen een opleiding en hebben daar intervisie. De cursisten hebben niet altijd behoefte om naar de studiedagen te gaan. De helft van de cursisten vindt de onderwerpen wel interessant, maar heeft niet de studiedagen op een hoge prioriteit staan. Een aantal gaan wel, maar een ander deel heeft het vaak te druk. Informatie is wel altijd welkom werd gezegd, maar dan in de vorm van artikelen over de mail.

Er zijn veel positieve geluiden over de cursus. De cursisten hebben veel geleerd van de Bijbelse lijnen. Vooral over de Godsbeelden van verschillende mensen wordt positief gedacht. Ook over het thema schuld en schaamte en over het gebed zijn de cursisten lovend.

4.3.6. Algehele evaluatie

De cursisten vinden het handig dat de cursus praktisch toepasbaar is in het werk dat ze doen of in de taken in de kerkelijke gemeente. De voorbereiding op een gesprek vinden de cursisten erg belangrijk, waar gebed een grote plaats inneemt. De cursus geeft een praktische ondersteuning aan gesprekken. De cursisten hebben geleerd dat luisteren erg belangrijk is. Door de cursus zijn de cursisten enthousiast geworden voor het werk in de gemeente, het geeft voldoening.

Door de cursus zijn de cursisten veel meer bewust geworden van zichzelf, wie ze zijn, wat ze kunnen en waar ze heen willen. Ze zijn zich er bewust van geworden dat God er voor ze is, om ze te helpen bij de taak die ze doen. Het geleerde van de cursus is een geheel en niet allerlei losse thema's op zich, maar geeft ondersteuning om aan de slag te gaan. De cursisten geven aan dat ze veel profijt hebben van de cursus. Ze hebben vooral veel profijt van dat tijdens de cursus taboe's doorbroken werden door deze taboe's te bespreken tijdens de cursusdagen.

Bij deze stap heb ik het volgende schema gemaakt:

Na het volgen van de cursus PPT:

Kerk: – Pph' er – moeizaam - loslaten

- georganiseerd
- combineren
- integratie

- Coaching - overleg
- Kringleiders – overleg

- Mogelijkheden vrouw: - ambt
 - taak
 - positief

Organisatie: - Gastvrouw

- Coaching

Vervolgstudie: - GPW

- Relatiecounseling

Ontwikkeling van zichzelf: - in het huidige werk

- huwelijk
- contact met mensen
- werk in de kerk

Ze hebben veel geleerd van:

- Communicatie training > gesprekstechnieken
- De bijbelse lijnen > schuld/schaamte > Godsbeeld

De cursus is praktisch:

- Voorbereiding
- Luisteren
- Bewustwording
- Ondersteuning
- Inleven

- Het 2^e jaar> een mix tussen basis en vervolgcursus
- Geriatrie > dementie, zingeving
- Jeugd> social media, pastoraat, scheiding
- Psychische problemen> sommige thema's iets minder specifiek en anderen juist meer specifiek behandelen
- Huwelijk en relatie> echtscheiding, gezin, opvoeding, werkloosheid, verlies
- Literatuur> bronvermelding, verwijzingen naar andere hoofdstukken, kwaliteit
- Evaluatie> niet alleen evaluatie docent, maar ook evaluatie praktijk

Hoofdstuk 5 Conclusies en aanbevelingen

5.1. Introductie

In het afgelopen half jaar heeft de student van de Gereformeerde Hogeschool in opdracht van stichting Psycho Pastorale Toerusting in Veenendaal een onderzoek gestart om te zien hoe onderstaande centrale vraagstelling te beantwoorden valt:

'In hoeverre bereidt de stichting PPT hun cursisten goed voor op taak en positie binnen het psycho-pastoraat van een organisatie of kerkelijke gemeente?'

Daarbij zijn de volgende deelvragen opgesteld:

1. Wat heeft stichting PPT voor ogen en hoe komt dat tot uiting in de cursusinhoud?
2. In hoeverre zijn de cursisten toegerust door de lesstof?
3. In wat voor soort (vrijwillige) organisatie komen de cursisten terecht?
4. Wat is de positie van cursisten binnen de gemeente? (geheugensteun: komen vrouwen minder aan hun trekken? Ambtsstructuur..)

In dit hoofdstuk worden conclusies getrokken. Allereerst op basis van de resultaten van het empirisch onderzoeksgedeelte. Daarna worden deze conclusies nog belicht vanuit resultaten van een literatuuronderzoek. Dit geheel biedt de basis om aanbevelingen te formuleren.

5.2. Conclusies naar aanleiding van onderzoeksresultaten

Deelvraag 1

Wat heeft stichting PPT voor ogen en hoe komt dat tot uiting in de cursusinhoud?

Stichting PPT heeft als visie dat er in alle kerkelijke gemeenten mensen zijn die de bevoegdheid hebben om er te zijn voor gemeenteleden die te maken hebben met psycho-sociale problemen. De PPB'ers krijgen tijdens de cursus vaardigheden aangeleerd om de mensen met psycho-sociale problemen te helpen om zelfstandig te kunnen functioneren binnen de kerk en samenleving. De cursus is nodig omdat men niet altijd op de hoogte is van de ziektebeelden die er zijn en hoe je daar mee om kunt gaan. Door middel van achtergronden van de ziektebeelden en door onder andere het aanleren van gesprekstechnieken kunnen ppb'ers leren met deze mensen te praten en ze steun te geven op de manier die aansluit bij die persoon.

Op de site, <http://www.stichtingppt.nl/doelstelling.html>, van stichting PPT staat duidelijk beschreven hoe ze dit doel willen bereiken.

De stichting tracht haar doel ondermeer te bereiken door:

1. het toerusten van vrijwilligers voor psycho-pastorale begeleiding door het organiseren van cursussen (mbo+ niveau) en studiedagen over het psycho-pastoraat.
2. kerken bewust te maken van hun verantwoordelijkheid voor mensen met psycho-pastorale nood door het geven van voorlichting.
3. het aanbieden van toerusting op maat aan kerken, gemeenten en para-kerkelijke organisaties, voor zover deze organisaties zorg dragen voor of hulp verlenen aan mensen met psycho-sociale problemen en zij mogelijkheden scheppen voor het inzetten van psycho-pastorale ondersteuning door (oud) cursisten.

In de basiscursus komen de volgende thema's aan bod:

- Verkenning van de psycho-pastorale begeleiding
- Godsbeeld en mensbeeld
- Groei en ontwikkeling
- De psycho-pastoraalbegeleider in beeld
- Pastorale aspecten van de begeleiding
- Mens zijn in relaties
- Beproeving en verwachting
- Identiteit, karakter en gedrag
- Psycho-pastorale begeleiding

In de vervolgcursus komen de volgende thema's aan bod:

- Mogelijkheden en grenzen van psycho-pastorale begeleiding
- Schuld en vergeving
- Angst en depressie
- Verslavingen
- Persoonlijkheid
- Seksualiteit
- Verlies en rouw
- Conflicten in relaties
- Afronden van een begeleidingsrelatie en afscheid

De basiscursus is gericht op jezelf leren kennen, omgaan met anderen en gesprekstechnieken. Dit kom je zeker tegen in de thema's die daar behandeld worden. Uit de diepte interviews blijkt dat de basiscursus ook erg gewaardeerd wordt. Mensen leren zichzelf beter kennen en weten waar hun grenzen liggen. Uit de enquêtes én de diepte interviews blijkt dat het aanleren van de gesprekstechnieken als erg positief wordt ervaren. Over het algemeen is iedereen erg te spreken over de basiscursus en leert men er veel van voor in de praktijk.

De vervolgcursus is bedoeld om diep in te gaan op thema's die te maken hebben met allerlei psychische achtergronden. Wat zijn de ziektebeelden? Hoe kun je hier mee omgaan? Over de vervolgcursus zijn de meningen verdeeld. Vooral uit de diepte interviews blijkt dit. Een aantal van de

mensen die ik gesproken hebt vind het een goede aanvulling op de basiscursus en een groter aantal vond de vervolgcursus minder dan de basiscursus. Hierbij wordt vaak als argument gebruikt dat het te theoretisch was en verder van de mensen af stond dan de basiscursus. Een tweede argument dat genoemd wordt is dat de thema's soms te ver weg stonden van de mensen. Ook in de taken die ze kregen kwamen ze sommige thema's helemaal niet tegen. In de basiscursus komt veel reflectie aan bod. De cursisten vinden dit helemaal geweldig en leren ontzettend veel over zichzelf. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de leeftijd van de cursisten. Wanneer je leeftijden bekijkt zie je dat er vooral vrouwen van rond de 50-60 de cursus doen. Dit is het gemiddelde. Deze vrouwen hebben vroeger in een vorige opleiding het reflecteren op zichzelf nooit gehad. Jongeren tegenwoordig leren dit heel uitgebreid in opleiding. Grote kans dat de cursisten in de komende jaren het reflecteren al wel geleerd hebben en dit een overbodig stukje gaat worden in de opleiding.

Stichting PPT heeft als doel mensen op te leiden om steun te bieden aan mensen in een kerkelijke gemeente of organisatie die te maken hebben met een psychische-sociale stoornis. Dit komt zeker tot uiting in de lesstof.

Deelvraag 2

In hoeverre zijn de cursisten toegerust door de lesstof?

Ongeveer driekwart van de cursisten die een taak hebben binnen een kerkelijke gemeente vindt de cursus goed toepasbaar in hun taak. Vijf procent van de respondenten is werkzaam in organisatie. Deze zijn allemaal tevreden over de toepasbaarheid van de cursus. Ze geven het een voldoende, waarvan de helft een acht over hoger is.

Dit geeft wel aan dat de cursus erg gewaardeerd wordt door de cursisten, vooral bij de respondenten die in een organisatie werkzaam zijn. Wel is opvallend dat een kwart van de respondenten die in een kerkelijke gemeente aan de slag is gegaan niet vindt dat de cursus toepasbaar is in de praktijk. Een kwart is een groot gedeelte van de respondenten.

Uit de diepte interviews blijkt dat de cursus goed toepasbaar is in de praktijk. In de praktijk komen de cursisten veel thema's tegen die ze behandeld hebben in de cursus. Wanneer cursisten een thema niet behandeld hebben, of meer uitgediept willen hebben gaan ze zelf op zoek naar informatie, bijvoorbeeld bij organisaties. Een enkele keer wordt aangegeven dat een bepaald thema dat behandeld is op de cursus vaak niet voorkomt in de praktijk.

In de enquête zijn er vragen opgenomen die gaan over de waardering van de thema's tijdens het doen van de cursus en tijdens het uitvoeren van de taak. De procenten bij de tabellen van de waardering van de thema's tijdens de cursus zijn gemiddeld duidelijk hoger dan de procenten bij de tabellen van de waardering van de thema's tijdens het uitvoeren van de taak. Dit heeft misschien ook te maken met wat hierboven beschreven is over de toepasbaarheid van de cursus. De thema's worden tijdens de cursus enorm gewaardeerd, maar tijdens het uitvoeren van de taak in een kerkelijke gemeente is de toepasbaarheid minder groot. Vooral het thema demonie en engelen scoort erg slecht. Voor de toepasbaarheid van de thema's tijdens het uitvoeren van een taak moet

het behandelen van de thema's verbeteren. Zaak is dus om meer praktijk aan te brengen bij het behandelen van de thema's tijdens de cursus.

Er wordt door 28% van de cursisten aangegeven dat er thema's gemist worden in de cursus.

Hieronder een aantal thema's die het meest voor kwamen:

- Scheidingsproblematiek en alles wat daarbij komt kijken. Ook pastoraat voor kinderen.
- Homoseksualiteit
- Bevrijdingspastoraat
- Pastoraat en Multi-culturisme
- Meer praktijk en ook ervaring opdoen

In de bijlage is een bestand opgenomen met alle thema's die genoemd zijn.

Als conclusie van deze deelvraag kunnen wel stellen dat de cursisten over het algemeen goed toegerust door de cursus. Ze hebben veel geleerd van de thema's en trainingen, wel is de toepasbaarheid van de thema's tijdens het uitvoeren van de taak minder hoog gewaardeerd door de respondenten die een taak hebben gekregen in een kerkelijke gemeente.

Deelvraag 3

In wat voor soort (vrijwillige) organisatie komen de cursisten terecht?

De cursisten komen voor een groot deel in een kerkelijke organisatie terecht. Een klein deel maar in een organisatie. Ruim een kwart heeft een taak ergens anders gekregen. Waarbij vaak aangegeven wordt dat ze of een combinatie doen van een taak binnen een kerkelijke gemeente en een organisatie of dat ze psycho-pastoraalbegeleider zijn in een gemeente.

De cursisten die binnen een organisatie een taak hebben, hebben een taak als:

- Algemeen maatschappelijk werker, waar nog wel een opleiding voor gevolgd is
- Ik ben in Soest actief binnen het vrouwenwerk, oorspronkelijk van Agapè.
Overigens ga ik hier in de zomer mee stoppen
- Ik deed de cursus voor het Swanenburghshofje, een vrijwilligersorganisatie die mensen met psychosociale problemen opvangt en begeleidt
- Jeugdzorg
- Kerkenwerk en in mijn werkorganisatie
- Onderwijs
- Organisatie voor hulp aan dak- en thuislozen
- Sociale werkgelegenheid voor mensen ver van de arbeidsmarkt
- Stichting
- Verpleeghuis

Bij degenen die een taak elders hebben gekregen, horen ook de mensen die naar aanleiding van de cursus hebben gekozen voor een vervolgopleiding. Door de cursus zijn ze achter bepaalde gaven en talenten gekomen waarmee ze verder willen gaan. Cursisten zijn verschillende richtingen opgegaan, bijvoorbeeld de opleiding Godsdienst Pastoraal Werk of Relatiecounseling.

Over het algemeen kun je stellen dat cursisten de cursus gebruiken:

- Binnen een kerkelijke gemeente of organisatie
- In een vervolgopleiding
- Of in hun persoonlijke leven

Binnen alle drie van deze factoren kunnen ze het geleerde van de cursus toepassen en gebruiken.

Opvallend is dat de cursisten zo weinig in een organisatie terecht komen en zo veel in een kerkelijke gemeente. Dit sluit wel aan bij de visie van PPT dat er in elke kerkelijke gemeente ppb'ers aanwezig zijn.

Deelvraag 4

Wat is de positie van cursisten binnen de gemeente? (geheugensteun: komen vrouwen minder aan hun trekken? Ambtsstructuur..)

De positie van cursisten binnen de gemeente is erg verschillend. 45% van de cursisten is actief binnen een pastoraal team. 28% geeft aan pastoraal bezoeker te zijn. Deze taken zijn allemaal niet betaald. 58% heeft een officiële aanstelling gekregen.

Bij 78% van de cursisten is het ambt bedoeld voor mannen. Bij 19% is het ambt voor mannen en vrouwen. Bij 3% mag de vrouw het ambt van diaken bekleden. Overigens ervaart 80% van de cursisten deze mening over de ambtsstructuur niet als een belemmering voor hun taak. Vrouwen ervaren geen hinder in de gemeentes. De gemeente is vaak positief over de taak die ze krijgen. Ze worden dan wel aangesteld voor een taak en niet als ambt. Maar dit is geen probleem voor de vrouwen.

Uit de diepte interviews blijkt dat wanneer men ppb'er is in een gemeente dat men lid is van het pastoraal team, maar extra is toegerust voor mensen met een psycho-sociale probleem. Over het algemeen hebben ze een aantal keer per jaar overleg. Meestal rond de eens per drie maanden. Het overleg met de andere ambten verloopt goed, maar dit contact is er niet vaak. Maar wanneer het contact er wel is en wanneer het contact nodig is, dan verloopt het prima.

Een enkele keer komt het voor dat de samenwerking van ppb'ers tot een beëindiging komt of dat het niet van de grond komt in een gemeente. Dit kan verschillende oorzaken hebben. Dit heeft dan te maken met de positie van de gemeente, dat de predikant merkt dat de gemeente er nog niet aan toe is, of dat er net veel veranderingen zijn geweest in een gemeente en liever nog even wacht met het opzetten van een ppb- team. Uit een diepte interview is gekomen dat een predikant het pastoraat niet kon loslaten. Zo verviel de taak van die cursist in de gemeente, omdat er geen werk overbleef. Uit een ander interview kwam de opmerking dat gemeentelieden ook niet altijd zo happig zijn op de komst van een ppb'er. Ze vinden het lastig om ze open en eerlijk te zijn tegen een gemeentelid. De

ppb'er weet dat erg veel over hun problemen. En niet alle gemeenteleden durven zich open te stellen. Dit zijn wel uitzonderingen en niet de regel.

Een groot deel van de cursisten krijgt een taak binnen een kerkelijke gemeente. Het grootste deel is actief als psycho-pastoraalbegeleider en heeft goed overleg met de rest van het pastorale team.

5.3. Antwoord op de hoofdvraag en overall conclusie

De hoofdvraag waar we dit onderzoek zijn begonnen is:

'In hoeverre bereidt de stichting PPT hun cursisten goed voor op taak en positie binnen het pastoraat van een organisatie of kerkelijke gemeente?'

De cursisten waarderen de cursus enorm. Ze leren ontzettend veel over zichzelf, over anderen, over het luisteren en praten naar en met anderen en ze leren ontzettend veel over psychische ziektebeelden. Een groot deel van de cursisten krijgt een taak in een gemeente of organisatie. Een ander deel ziet het als opstapje voor een vervolgstudie of komt er door de cursus achter dat ze bepaalde gaven hebben waar ze verder mee willen. Een ander deel van de cursisten doet de cursus uit persoonlijke interesse en gebruikt de cursus in hun dagelijks leven, huwelijk en in hun werk. De cursisten vinden de cursus over het algemeen praktisch toepasbaar in hun taken en gebruiken de informatie die ze in de cursus geleerd hebben nog vaak. Wat wel opvallend is, is de waardering van de thema's van de cursus. Wanneer we hiernaar kijken zien we veel verschil tussen de grafieken. De waardering van de thema's tijdens de cursus ligt veel hoger dan de waardering van de thema's tijdens het uitvoeren van de taak. Wanneer we dit combineren met de tips die de cursus gegeven worden zien we veel voorkomen dat de cursus nog praktischer kan. Het is goed om de cursisten informatie te geven over allerlei ziektebeelden, maar het is ook goed om handvatten te geven om daarmee in de praktijk aan de slag te gaan. De cursisten kunnen nog beter toegerust worden om straks in de praktijk bezig te gaan.

Wanneer we de conclusies van het literatuurgedeelte met bovenstaande conclusies combineren zien we dat in sommige gemeenten het psycho-pastoraat niet goed van de grond komt. Dit kan om redenen zijn die te maken hebben met de situatie in de gemeente zelf, maar dit kan ook te maken hebben met het feit dat er nog weinig bekend is over pastoraat en teamverband en het werken met vrijwilligers. Er is in gemeentes dus ook nog weinig bekend over deze vorm van pastoraat. En hoe verhouden de psycho-pastoraalbezoekers zich tot het ambt? Stichting PPT leidt de cursisten op tot psycho-pastoraalbezoeker. Ze zijn toegerust en opgeleid voor de taak in de gemeente. Voor deze taak worden ze niet betaald, maar de gemeente betaalt wel vaak voor het doen van de cursus. Hoe staat dit in verhouding tot de ouderling die geen cursus heeft gedaan? Dit heeft allemaal te maken met de visie die men op het ambt heeft en met de visie die men op pastoraat heeft. Het is ook niet duidelijk wat de visie van stichting PPT op deze onderwerpen is. En is het dus ook logisch dat het in sommige gemeenten niet goed van de grond komt, omdat onduidelijk is wat het nou precies is waar de psycho-pastoraalbezoeker staat in de gemeente.

Er zijn wel een aantal verbeteringen mogelijk die de cursus nog meer tot zijn recht kunnen laten komen. Die kunt u lezen in het volgende hoofdstuk.

5.4. Aanbevelingen

Naar aanleiding van bovenstaande conclusies kan ik zeggen dat de cursisten over het algemeen erg te spreken zijn over de cursus. Uit de resultaten blijkt dat de cursisten erg tevreden zijn over de cursus. Als eerste aanbeveling zou ik willen geven om vooral zo door te gaan. De cursisten waarderen de cursus hoe die is. Om de cursus helemaal optimaal te laten verlopen, ook in de komende jaren, zou ik volgende aanbevelingen aan Stichting PPT meegeven:

- Wanneer we kijken naar de gemiddelde leeftijd van de cursisten is die rond de 55 jaar. Een groot deel van de cursisten die mee heeft gedaan aan de enquête is vrouw. Wanneer we kijken naar de tabel met de verdeling van leeftijd zien we dat er inderdaad veel cursisten tussen de 40 en de 60 is. Het is dus ook niet gek dat de cursisten de cursus ontzettend boeiend vinden. Deze cursisten hebben in de periode dat zij een opleiding volgden het niet gehad over reflecteren en kerncompetenties. Stichting PPT moet hier rekening mee gaan houden, want alle studenten tegenwoordig hebben dit wel gehad tijdens de opleiding. Over een aantal jaar willen zij eventueel de cursus gaan volgen, maar dan is de basiscursus niet meer heel erg van belang, want dit hebben ze al gehad tijdens hun opleiding.
- Het is belangrijk voor de cursus om een visiedocument te schrijven wat de visie van stichting PPT is op pastoraat en een visiedocument met de visie op de plaats van de psycho-pastoraalbezoeker ten aanzien van het ambt. Zo is duidelijk waar stichting PPT voor staat en waar ze de cursisten voor opleiden.
- Uit de diepte interviews komt nog wel eens naar voren het enthousiasme voor de basiscursus en dan de tegenvallende vervolgcursus. Ik zou aanbevelen hier mee aan de slag te gaan. In de basiscursus kijken cursisten vooral naar zichzelf en het aanleren van allerlei vaardigheden. De vervolgcursus bestaat vooral uit het behandelen van de verschillende psychische problemen. Indien het mogelijk is probeer er meer een balans in te vinden. Mix het door elkaar, de onderwerpen en de technieken. Een concrete aanbeveling is om nog meer praktijk toe te voegen aan de cursus. Zo leren de cursisten informatie over een bepaald ziektebeeld, maar leren ze er meteen bij hoe ze daar mee om kunnen gaan door te oefenen in de praktijk.
- Kijk naar de thema's die nu, in deze tijd, het meest voorkomen. In de enquête, maar ook in de diepte interviews worden thema's aangedragen die gemist zijn of die te weinig zijn uitgediept volgens de cursisten. Je kunt kijken naar de ontwikkelingspsychologie en dan kijken welke omslagen in leeftijden zijn er en welke problemen komen daarbij kijken? En dan ook kijken naar de veranderende maatschappij. Wat zijn thema's die nu opgekomen zijn of die binnen nu en vijf jaar een rol zullen gaan spelen? Dat zijn de thema's waar cursisten ook mee te maken krijgen wanneer ze straks aan de slag gaan.
- Kijk goed naar de literatuur die wordt opgegeven. Uit de interviews kwam voort dat de kwaliteit niet altijd even goed was. Ook kwam er uit de interviews dat er soms verwezen wordt naar vorige hoofdstukken, maar dat die hoofdstukken voor de cursus niet gelezen hoeven te worden. Dit wordt als storend ervaren, omdat zo de context niet altijd even helder is. Vermeld bij de bron ook de achtergrond en de functie van de schrijver.
- Uit de diepte interviews blijkt dat er evaluatieformulieren zijn, maar dat er alleen gevraagd wordt naar een evaluatie van de docent. Het lijkt me goed om voortaan ook te vragen naar

een evaluatie van de cursisten over de dagelijkse praktijk en of de thema's daar goed bij aansluiten. Zo kun je snel zien of het aansluit bij de praktijk.

- Zorg voor nog meer bekendheid bij kerkelijke gemeenten, zodat gemeenteleden ook op de hoogte zijn van de taken van een ppb'er.

Hoofdstuk 6 Discussie

In dit hoofdstuk wordt op reflectieve wijze beschreven wat de tekortkomingen van dit onderzoek zijn en hoe deze in de toekomst opgelost kunnen worden. Ook worden in dit hoofdstuk suggesties gedaan voor verder onderzoek.

Als eerste zijn er puntjes die voor de onderzoeker beter hadden gekund.

Ik heb ontzettend veel geleerd in de afgelopen maanden. Voor mij liggen de verbeterpunten op de volgende vlakken:

Communicatie- wanneer ik meteen vanaf het begin goed gecommuniceerd had naar Stichting PPT dan was de start van het onderzoek meer vlekkeloos gegaan en had dat veel tijd gescheeld. Nu heeft dat veel energie gekost, dat ook in andere onderdelen had kunnen zitten. Het is een enorm leermoment voor mij geweest, waar ik veel aan heb gehad.

Heldere verwachtingen uitspreken- het is goed om van te voren goed uit te spreken wat de verwachtingen zijn naar elkaar. Naar onderzoeker en naar organisatie. Dit heeft te maken met de communicatie, die hierboven beschreven is, maar vond ik wel belangrijk om nog even apart te noemen.

Meer inzicht onderzoeksmethodologie- voor mijzelf had het beter geweest om meer inzicht te hebben in het technische gedeelte van de onderzoeksmethodologie, met name NetQ en SPSS. Nu moest ik veel uitzoeken en had ik soms niet echt door wat ik nou precies aan het doen was.

Wat voor het onderzoek zelf nog interessant was geweest om te weten is het opleidingsniveau van de cursisten. Hier is niet naar gevraagd tijdens de enquête en dat had nog leuke conclusies kunnen geven.

Voor verder onderzoek:

Een leuk onderzoek zou nog zijn om te gaan kijken naar de verschillende pastorale structuren in gemeentes en hoe zich dat verhoudt tot het ambt? Er zijn weinig boeken te vinden over pastoraat en teamverband en het werken met vrijwilligers daarin.

Een paar titels die gebruikt kunnen worden zijn:

Baart, A.J. (1985). *De goed opgeleide vrijwilligers in het pastoraat een soort professionals?* Gooi & Sticht

Wicks, R.J. eds. (2003) *Clinical handbook of pastoral counselling vol. 3*. Paulist Press

Crijns, H. (2006). *Arbeid zin en geloof. Handboek arbeid en kerk*. Uitgeverij Kok

Literatuurlijst

Bruinsma- de Beer, J. (2006). *Pastor in perspectief. Een praktisch-theologisch onderzoek naar de competentie van de pastor*. Gorinchem: theologische uitgeverij NARRARIO.

Commissie Predikantsprofiel, (2010). *Tussen gisteren en morgen. Over kerk zijn vandaag*.

Ganzevoort, R. en J. Visser (2007). *Zorg voor het verhaal: achtergrond, methode en inhoud van pastorale begeleiding*. Zoetermeer: Meinema.

Haaften van, H. (2007). *1 op 10 pastoraat. Een missionair-pastorale aanpak in de christelijke gemeente*. Zoetermeer: Uitgeverij boekencentrum.

Heitink, J., Romein, A. (2003). *Mini-handboek voor de ouderling. Wegwijzer voor ouderling en pastoraal medewerker*. Kampen: Uitgeverij Kok.

Heitink, G. (1993). *Praktische theologie. Geschiedenis, theorie, handelingsvelden*. Kampen: Uitgeverij Kok.

Heitink, G. (1977). *Pastoraat als hulpverlening. Inleiding in de pastorale theologie en psychologie*. Kampen: Uitgeverij Kok.

Heitink, G. (1998). *Pastorale zorg: theologie, differentiatie, praktijk*. Kampen: Kok

Meulen, van der, H.C. eds (2010). *Liefdevol oog en open oor. Handboek pastoraat in de christelijke gemeente*. Zoetermeer: Uitgeverij boekencentrum.

Post, H.A.,. (2006). *De kerkelijk werker en het ambt*. Kampen: Uitgeverij Kok.

Renkema-Hoffman, M. (2007). *Naar een nieuwe kerkenraad. Een onderzoek naar de principiële uitgangspunten van een gereformeerde ambtsstructuur in de 21^e eeuw*. Nijkerk: Koninklijke Drukkerij C.C. b.v.

Verhoeven, N. (2010). *Wat is onderzoek?*

Internetsites

www.stichtingPPT.nl

Bijlage

Enquete

Bent u een:

Man

Vrouw

Hoe oud bent u?

.....jaar

Welke kerkelijke achtergrond heeft u?

Christelijke Gereformeerde Kerk

Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt

Nederlands Gereformeerde Kerk

Gereformeerde Gemeente

PKN

Gereformeerde Bond binnen de PKN

Hersteld Hervormde kerk

Rooms Katholieke kerk

Baptisten

Anders, namelijk

Met welke reden/verwachting bent u de cursus gaan doen?

Met het oog op een (betaalde) functie

Persoonlijke interesse

Als toerusting op mijn taak in de gemeente

Anders, namelijk

Geef een cijfer in hoeverre die reden/verwachting is uitgekomen. Waarbij 1 helemaal niet uitgekomen is en 10 helemaal wel uitgekomen.

Kunt u hieronder toelichten waarom u dit cijfer gegeven heeft?

Waar gebruikt u de verworven vaardigheden van de cursus?

In een kerkelijke gemeente

In een organisatie Ga verder met vraag

Anders, namelijk

In welke taak bent u binnen de kerkelijke gemeente actief?

Meerdere antwoorden mogelijk.

Als lid

Als pastoraal werker

Als ouderling/oudste

Als diaken

Als kerkelijk werker

Als pastoraal bezoeker

Als lid van pastoraal team

Anders, namelijk

Is deze taak betaald?

Ja

Nee

Hoe wordt in uw gemeente gedacht over ambtsstructuur?

Het ambt is alleen voor mannen

Vrouwen mogen alleen het ambt van diaken bekleden

Het ambt is voor mannen en vrouwen

Geef een cijfer in hoeverre voelt u zich belemmerd in uw taak door de gedachte over de ambtsstructuur? Waarbij 1 helemaal niet belemmerd is en 10 helemaal wel belemmerd.

Kunt u wat u hebt geleerd bij de cursus van PPT toepassen in uw taak in de kerkelijke gemeente?

Ja

Nee

Gedeeltelijk

Wanneer u een taak hebt gekregen binnen een kerkelijke gemeente, bent u hiervoor officieel aangesteld?

'Officieel' betekent hier dat u in een kerkdienst bent bevestigd en/of een aanstellingsbrief hebt ondertekend.

Ja Ga verder met vraag

Nee Ga verder met vraag

Wanneer u een taak hebt gekregen binnen een organisatie, wat is uw functie?

In wat voor soort organisatie bent u terecht gekomen?

Geef een cijfer in welke mate u kunt toepassen wat u geleerd hebt bij de cursus PPT in de organisatie. Waarbij 1 helemaal niet kan toepassen is en 10 helemaal wel toepassen.

Wanneer u de cursus begonnen bent in 2006 of 2007 vult u onderstaande vragen in.

De thema's van de cursus staan hieronder op een rijtje. Wilt u aangeven in hoeverre u deze thema's tijdens de cursus heeft

gewaardeerd? Dit zijn de thema's van de basis- en de vervolgcursus.

1. Niet

gewaardeerd

2. Weinig

gewaardeerd 3. Neutraal

4. Beetje

gewaardeerd

5. Heel erg

Gewaardeerd

Verhouding psychologie/pastoraat

Mensbeeld in de bijbel

Levensverhalen. Groei en ontwikkeling

Mens zijn in relaties

Huwelijk en seksualiteit

Incest/vergeven/Vaderbeeld van

God
Angst/depressie/troost/vertrouwen
Demonie/engelen
Stervensbegeleiding
Pastorale aspecten
Rol en plaats eigen gemeente
Communicatie met God
Bidden met en voor een pastorant
Sociale integratie
Zinvragen
Crisispastoraat
Geloof en gevoel
Privacy en
geheimhouding/evaluatie

Wanneer u de cursus bent begonnen in 2008 of later, vult u dan onderstaande vragen in. De thema's van de cursus staan hieronder op een rijtje. Dit zijn de thema's van de basis- en de vervolgcursus. Wilt u aangeven u in hoeverre u de cursus gewaardeerd heeft tijdens de cursus.

1. Niet
gewaardeerd
2. Weinig
gewaardeerd
3. Neutraal
4. Beetje
gewaardeerd
5. Erg
gewaardeerd

Verkenning van de
psychopastorale begeleiding
Godsbeeld en mensbeeld
Groei en ontwikkeling
De psychopastoraal begeleider in
beeld
Pastorale aspecten van de
begeleider
Mens zijn in relaties
Beproeving en verwachting
Identiteit, karakter en gedrag
Psychopastorale begeleiding
Mogelijkheden en grenzen
Schuld en vergeving
Depressie en angst
Verslavingen
Persoonlijkheid
Seksualiteit
Verlies en rouw
Conflicten in relaties
Afronden van een
Begeleidingsrelatie

Wanneer u de cursus in 2006 of 2007 bent begonnen, vult u dan onderstaande vragen in.
In hoeverre heeft u wat gehad aan de onderstaande thema's voor de uitvoering van uw huidige taak?

1. Niets
aan gehad
2.
Nauwelijks
wat aan
gehad
3. Neutraal
4. Wel wat
aan gehad
5. Veel aan
Gehad

Verhouding psychologie/pastoraat
Mensbeeld in de bijbel
Levensverhalen. Groei en ontwikkeling
Mens zijn in relaties
Huwelijk en seksualiteit
Incest/vergeven/vaderbeeld van God
Angst/depressie/troost/vertrouwen
Demonie/engelen
Stervensbegeleiding
Pastorale aspecten
Rol en plaats eigen gemeente
Communicatie met God
Bidden met en voor een pastorant
Sociale integratie
Zinvragen
Crisispastoraat
Geloof en gevoel
Privacy en geheimhouding/evaluatie

Wanneer u de cursus in 2008 of later bent begonnen, vult u dan onderstaande vragen in.
In hoeverre heeft u wat gehad aan de onderstaande thema's voor de uitvoering van uw huidige taak?

1. Niets
aan gehad
2.
Nauwelijks
wat aan
gehad
3. Neutraal
4. Beetje
wat aan
gehad
5. Veel aan
gehad

Verkenning van de psychopastorale
begeleiding
Godsbeeld en mensbeeld
Groeï en ontwikkeling
De psychopastoraal begeleider in beeld
Pastorale aspecten van de begeleider
Mens zijn in relaties
Beproeving en verwachting
Identiteit, karakter en gedrag
Psychopastorale begeleiding
Mogelijkheden en grenzen
Schuld en vergeving
Depressie en angst
Verslavingen
Persoonlijkheid
Seksualiteit
Verlies en rouw
Conflicten in relaties
Afronden van een begeleidingsrelatie

Zijn er thema's die u gemist hebt tijdens de opleiding?

Nee

Ja, namelijk

Heeft u tips of verbeteringen voor de inhoud van de cursus PPT?

De onderzoeker zou graag een aantal diepte interviews willen houden. Dit is een anonieme enquête.

Als u bereid bent om mee te doen

aan een diepte interview, zou u hier dan uw naam en e-mailadres achter willen laten?

Verdiepend interview

Naam:

Jaar cursus gedaan:

Uiteindelijke baan:

Wat kom je in je werk tegen waarvan je denkt, daar heb ik echt iets aan gehad?

Waar merk je dat aan?

Wat kom je in je werk tegen waarvan je denkt, daar heb ik echt niets aan gehad?

Hoe merk je dat? Kan de cursus hierin verbeterd worden? Hoe dan?

De onderwerpen die behandeld zijn in de cursus, kom je die ook tegen in de praktijk?

Zijn er onderwerpen die missen of die beter tot zijn recht kunnen komen in de cursus?

Wanneer werk in de kerk. Kom je daar tot je recht? Kun je het werk doen dat je voor ogen had? Hoe is het contact met de predikant en ambtsdragers?

Merk je als vrouw verschil in het werk in de kerk?

Wanneer werk in organisatie. Kom je daar tot je recht? Kun je het werk doen dat je voor ogen had?

Hoe is het contact met werkgever?

Verdiepend interview

Naam: R S

Leeftijd:30

Geslacht:vrouw

Kerkelijke achtergrond:gereformeerde bond

Jaar cursus gedaan: 2009-2011

Uiteindelijke taak:

Na de cursus heb niet specifiek een taak gekregen in de gemeente. Ik heb er wel gesprekken over gehad met de predikant en hij stond er zeker wel voor over. Maar op dat moment was de gemeente er nog niet aan toe. In mijn werk gebruik ik het wel. Ik werk in een zorgboerderij. Ik ben veel in gesprek met mensen. Dus ik heb veel profijt aan de cursus. Wanneer ze in de kerk een pastoraal team gaan opzetten dan zal ik zeker mee doen.

Wat komt u in uw taak tegen waarvan u denkt, daar heb ik echt iets aan gehad?

Het leren over bepaalde ziektebeelden ervaar ik als erg handig. De communicatie en de gesprekstechnieken. Die pas ik erg veel toe. Ik werk veel met dementerenden. Ik wil het geen trucjes noemen, maar wat ik geleerd heb pas ik toe en het werkt ook nog. Ik kan zaken in een kader plaatsen. Ook de context van klanten helpt daarbij, maar ik weet nu hoe ik gericht vragen kan stellen om achter die context te komen.

Ik gebruik de communicatietools en gesprekstechnieken ook in mijn huwelijk. Wanneer een van ons met iets zit of een probleem heeft. Ik heb geleerd me open te stellen en ik heb geleerd hoe ik me kan opstellen. Er zijn zeker dingen voorkomen of niet erger geworden in ons huwelijk.

Waar merkt u dat aan?

In het contact met de cliënten dus heel erg en in ons huwelijk.

Wat komt u in u taak tegen waarvan u denkt, daar heb ik echt niets aan gehad?

Ik kan er even niet zo gauw opkomen. Eerste jaar veel leerzamer dan 2^e.
dichterbij me zelf. 2^e jaar meer beschouwend.

1^e jaar: echt erdoor heen kruipen. Naar jezelf aan het kijken. Zelf veel
vaardigheden.

2^e jaar: problemen van een ander meer theoretisch behandelen. Stond verder
van me af.

Hoe merkt u dat? Kan de cursus hierin verbeterd worden? Hoe dan?

Als het nou 2 jaar is dat achter elkaar aan komt, dan een beetje mengen van de
onderwerpen en technieken. Als je alleen basiscursus hebt dan is het heel
goed. Voor de inhoud wel een verbetering. Maar de drempel ligt dan wel
hoger.

De onderwerpen die behandeld zijn in de cursus, zijn die in de praktijk goed
bruikbaar?

De meeste wel ja. Dementie. Komt steeds meer voor. Dit had meer uitgebreid
gekund.

Zijn er onderwerpen die missen of die beter tot zijn recht kunnen komen in de
cursus?

- Dementie
- Veel aandacht voor taboe's. erg goed dat het behandeld werd. Al willen
veel mensen er niet over praten. Heel sterk dat ze daar niet voor
weggelopen zijn.

Zijn er onderwerpen die in de veranderde tijd nu juist ook aanbod zouden moeten komen in de cursus?

we hebben het over verslaving gehad, maar social media kan onder de aandacht gebracht. De problemen die daarbij komen. Ik denk echt dat dit een probleem gaat worden. Misschien ook met opvoeding van de kinderen.

Wanneer werk in de kerk. Kom je daar tot je recht? Kun je het werk doen dat je voor ogen had?

Hele kleine gemeente. Dorp, ouderlingen zitten er dicht boven op. Het is erg goed geregeld. Die lijken het ook wel veranderd te zien. Vrouwen gaan ook wel op bezoek bij ouderen. Niet als ambt, maar als functie dan.

Hoe is de verhouding tussen uw taak en het overige pastoraat door ambtsdragers/predikant? Heeft u regelmatig overleg?

Merk je als vrouw verschil in het werk in de kerk? Ten opzichte van de mannen? Mag je dezelfde taken doen?

Wanneer werk in organisatie. Kom je daar tot je recht? Kun je het werk doen dat je voor ogen had? Hoe is het contact met werkgever?

Heeft u ook behoefte aan verder (na)scholing of intervisie?

Niet zo heel veel zin. Ik ben niet veel bezig met gesprekken voeren. Ik gebruik het wel, maar merk niet veel problemen.

Studiedagen- wel interessant, maar vaak te druk om er heen te gaan.

Informatie is wel altijd welkom.

De sfeer was super. Samen echt een groep.

Erg blij dat ik de cursus

Lessen sloten niet altijd aan bij het lesmateriaal. Ook op evaluatieformulieren geschreven.

Verdiepend interview

Naam: A B

Leeftijd: 49

Geslacht: vrouw

Jaar cursus gedaan: 2009 en 2010

kerkelijke achtergrond: cgk - gouda

Uiteindelijke taak: naar aanleiding van de cursus heb ik niet zo zeer een taak gekregen. Ik heb besloten om gpw te gaan studeren. Ik doe wel van alles in de gemeente. Ik ben voorzitter van de evangelisatie commissie, vrijwilliger bij een inloophuis en doe wat dingen in het pastoraat. Ik moet natuurlijk ook stages lopen dus die opdrachten doe ik vaak ook in de kerk.

Wat komt u in uw taak tegen waarvan u denkt, daar heb ik echt iets aan gehad?

Ik denk de hermeneutische vertaalslag. Het leven van mensen combineren met voorbeelden uit de bijbel. Gevoelens van mensen koppelen met bijbelse onderbouwingen. Ik kom uit de zorg en daar miste ik de koppeling met de bijbel heel erg.

Waar merkt u dat aan?

In een les hadden we het over Genesis. Schuld en schaamte en de uitwerking daarop bij mensen. Dit kunnen gebruiken om te herkennen bij mensen vind ik erg waardevol om te weten in gesprekken. De verbondenheid met God kun je zo goed aangeven.

Wat komt u in u taak tegen waarvan u denkt, daar heb ik echt niets aan gehad?

Het eerste jaar was erg goed. Daar heb ik geen opmerkingen over.

Met name het 2^e jaar vond ik minder. Ik vind dat de cursus meer kan kijken naar welke onderwerpen komen nou het meest voor in een gemeente? Bijvoorbeeld bij psychiatrie werden bepaalde onderwerpen heel specifiek behandeld, terwijl je die wss niet heel veel tegenkomt in een gemeente. Bijvoorbeeld borderline. Hoeveel zou je dat nou tegenkomen? Ik denk dat een thema als dementie je veel beter zou kunnen behandelen. Of bij de jeugd, meer doelgroepen en leeftijden. Je kunt beter kunnen naar de ontwikkelingspsychologie. Waar zitten de omslagen in leeftijden en welke problemen kun je daar tegenkomen? Bijvoorbeeld vrouwen in de menopauze. Ik denk dat je het beter in zo'n lijn kunt opbouwen.

De onderwerpen die behandeld zijn in de cursus, zijn die in de praktijk goed bruikbaar?

Dit ligt er wel aan per onderwerp is dat verschillend. Het behandelen en trainen van de gesprekstechnieken was erg goed. Dat kom je ook veel tegen en kun je gebruiken in gesprekken. De interactie vanuit de groep, daar leer je ook veel van. Niet iedereen denkt zoals jij. De verschillende kerkelijke achtergronden zijn ook erg waardevol. In het 2^e jaar mag er dus een meer bredere context van psychiatrie behandeld worden. Iets meer over huwelijk en relatie problematiek. Hoe ga je daar mee om? Er was wel een oefenmoment, maar ik denk niet dat dat voldoende was. Want er komt veel bij kijken. Ook de relatie tussen man en vrouw. Ik denk dat er meer maatschappelijke onderwerpen behandeld mogen worden. Ik denk dat de komende jaren gaat opkomen in de kerk:

Opvoeding
mantelzorg

Ouderen die thuis zitten met of zonder goede begeleiding levensvragen en levenszin. Wat kom je nou het meest tegen? Is dit nou iets wat veel voorkomt. Mensen die tegen een burnout aan lopen. Werkloosheid. Omgang met ziekte, miste ik ook. Iemand die last heeft van suikerziekte kan last hebben van stemmingswisselingen, hoe kun je daar dan mee om gaan zonder iemand meteen te bestempelen als moeilijk persoon. Misschien een kopje geriatrie?

Zijn er onderwerpen die missen of die beter tot zijn recht kunnen komen in de cursus?

Zijn er onderwerpen die in de veranderde tijd nu juist ook aanbod zouden moeten komen in de cursus?

Levens en zingevingsvragen. Ook binnen missionair opzicht. Wat is een netwerk en zijn er mensen die met dezelfde vragen zitten en ze dan koppelen.

Bijvoorbeeld in een inloophuis of verzorgingstehuis. Mensen die nergens terecht kunnen met hun vragen, maar dan bij zo'n groepje kunnen aansluiten. Bouwen aan relatie is belangrijk, je gaat niet altijd bij een pastoraat je ziel en zaligheid op tafel leggen.

Wanneer werk in de kerk. Kom je daar tot je recht? Kun je het werk doen dat je voor ogen had?

Ik werkte in de zorg. Manager, maar wel met de handen in de klei. Ik merkte dat steeds meer mensen tussen wal en schip gingen vallen. Door God aan het denken gezet. Damascus en paulus, daar ging ik steeds meer over lezen. Ga iets anders doen? Baan opgezegd. Los laten in vertrouwen, want ik had nog niets anders. Net begonnen met de cursus. Er wordt wat gevraagd, maar wat dan? Gaan zoeken en solliciteren. Wat kan ik doen met mijn rugzak? Ik miste een stukje Bijbelkennis en theoretische onderbouwing. Opendag in ede en besloten gpw gaan doen. Het bevalt goed. De ppt heeft ook geholpen met loslaten en ter opbouw van mezelf. Was soms ook confronterend. De huiswerkgroep was erg positief. De docent van ons had iedereen goed daar. Waar ze zaten qua leven. Nee, niet concreet. Wat voor baan. Het zal te maken hebben met het direct contact met pastoraat en een stukje coaching/advies gemeenteopbouw. De cursus heeft erg geholpen in het kijken naar wat iemand nodig heeft om in de kerk aan de slag te gaan. En daar advies in geven. Gesprekstechnieken plan geschreven. Voor gemeente. Insteek van ppt erg waardevol zelfs ook voor predikanten en kerkenraden.

Hoe is de verhouding tussen uw taak en het overige pastoraat door ambtsdragers/predikant? Heeft u regelmatig overleg?

Merk je als vrouw verschil in het werk in de kerk? Ten opzichte van de mannen? Mag je dezelfde taken doen?

Wanneer werk in organisatie. Kom je daar tot je recht? Kun je het werk doen dat je voor ogen had? Hoe is het contact met werkgever?

Heeft u ook behoefte aan verder (na)scholing of intervisie?
nee, maar dat komt ook nog door bijzondere situatie.

Tip: literatuur en documentatie. Gebruik geen hoofdstukken waarin verwezen wordt naar andere hoofdstukken. of vat samen wat daar gezegd is, dan weten we de context.

Bron met achtergrond. Functie en achtergrond van schrijver. Niet alleen ppt

Evaluatie formulier kan ook anders. Het wordt bijv niet gevraagd: sluit dit aan bij dagelijkse praktijk? Het is meer feedback naar docent, dan naar jou taak en behoefte. Misschien ook iets meer over all evalueren.

- Jeugdpastoraat – dat zou ook meer kunnen. Maatschappelijke context.

Verdiepend interview

Naam: B

Leeftijd: 69 jaar

Geslacht: man

Jaar cursus gedaan: bc: 2002 vc: 2003

Uiteindelijke taak: ik had een taak in de gemeente en heb die voortgezet. Dat was ten eerste een taak in de eigen gemeente als ouderling. En ik zat in een team van psycho-pastorale hulpverleners. Daar deden we begeleiding van mensen met psychische problematiek. Ik heb de cursus zelf betaald, want ik wilde niet gebonden zijn aan de gemeente.

Wat komt u in uw taak tegen waarvan u denkt, daar heb ik echt iets aan gehad?

Ik heb veel gehad aan het leren van de lijn naar het geloof toe. Dus de bijbels theologische vakken. Wat zegt de bijbel? En hoe is de houding van een christen tegenover mensen met (psychische) problematiek. De verdieping die ik kreeg in deze richting kom ik nog steeds tegen in de praktijk.

Waar merkt u dat aan?

Ik ben me meer bewust van geworden dat ik in afhankelijk deze taak doe. Ik mag het doen ipv ik doe het maar even. Dit brengt rust. De Heer is met mij als ik op gesprek ga, ik hoef het ook niet alleen te doen.

Wat komt u in u taak tegen waarvan u denkt, daar heb ik echt niets aan gehad?

Alle onderdelen horen in en bij de cursus. De cursus is zo echt een geheel. Maar het ene onderwerp spreekt mij meer aan dan het andere onderwerp. Dit heeft vooral ook te maken met persoonlijke voorkeur. De luistervaardigheden had ik al veel gehad. Bijv. op toerustingsdagen voor de kerkenraad en in mijn vroegere opleiding.

Hoe merkt u dat? Kan de cursus hierin verbeterd worden? Hoe dan?

De cursus hoeft niet zo zeer verandert te worden. De cursus was zo wel compleet.

De onderwerpen die behandeld zijn in de cursus, zijn die in de praktijk goed bruikbaar?

Ik val nu nog wel eens terug op de cursus. Als ik een onderwerp tegenkom dan kijk is soms nog wel eens in de map. Dus ik ben in gedachten in handelen nog bezig met de onderwerpen die we behandeld hebben op de cursus. Deze onderwerpen zijn goed bruikbaar in het werk in de gemeente. De onderwerpen kom je veel tegen.

Zijn er onderwerpen die missen of die beter tot zijn recht kunnen komen in de cursus?

De opzet van de cursus hoort zo. Ik ben zelf zakelijker, dan hoe het gegeven wordt. Ik heb psychologie gestudeerd. Daar werden de onderwerpen zakelijker gegeven. Dit is wel mijn persoonlijke mening. Het hoort wel bij de cursus en ppt zo. Ik vond wel dat sommige onderdelen aan de softe kant waren. Je krijgt wel theorie, maar het werd gebracht alsof je te invoelend moest zijn. Een beetje overdreven vond ik dat. Dat lag dan ook aan degene die het gaf, maar dat hoorde wel bij de persoon. Vond het goed. Krijgen een 7.

Zijn er onderwerpen die in de veranderde tijd nu juist ook aanbod zouden moeten komen in de cursus?

Je groeit zelf mee in de praktijk. Lijn naar cursus leggen vind ik moeilijk. Het is alweer een aantal jaar geleden. Wat ik wel een onderwerp vind je nu veel tegenkomt is het totale verlies. Het verlies van baan of het verlies van mensen is ingrijpend. Dat wordt wel eens onderschat. Ik heb zelf ook een avond voor de gemeente georganiseerd. Ik vind het belangrijk dat mensen beseffen wat verlies is en wat het met mensen doet. Werkloosheid iets onderbelicht. In de gemeenten en in de cursus. Dit zou wel een onderwerp kunnen zijn dat meer besproken mag worden. Verlies en dan met name werkloosheid komt nu

gewoon veel meer voor dan toen ik de cursus deed. Het heeft gewoon veel gevolgen voor individu of gezin. De kerken gaan hier beperkt mee om.

Wanneer werk in de kerk. Kom je daar tot je recht?

Ik ben eigenwijs, ik doe wat ik wil in de gemeente. Niemand kan mij belemmeren, alleen God. De meeste dingen doe ik onder gebed. God vragen voor steun en kracht om gesprek aan te gaan. De ervaring van de afgelopen 20 jaar die ik heb opgedaan gebruik ik nu in mijn taken. Je moet open staan voor de mens die in moeite zit. Goed luisteren, er zijn voor de mens en de mens bij God brengen!

Kun je het werk doen dat je voor ogen had? Hoe is de verhouding tussen uw taak en het overige pastoraat door ambtsdragers/predikant? Heeft u regelmatig overleg?

We hadden als team pph regelmatig overleg. De predikant was daarbij. Dit overleg hadden we ongeveer 1 keer in de drie maanden. En we hadden 1x per jaar een avond bij en met de kerkenraad om het pastorale gedeelte in de gemeente te evalueren. Ik was natuurlijk én ouderling en ik zat in het psycho pastoraal team dus daar was ik sowieso bij. En meestal werd in de gemeente een avond gegeven: hoe omgaan met bepaalde onderwerpen? Elke keer werd er dan een ander onderwerp besproken.

Wat ik wel merkte was dat de gemeente niet blij was met het team. In de gemeente sta je vaak te dichtbij om mensen met hun problemen te kunnen helpen. Het was dus lastig om in de eigen gemeente pph'er te zijn. Ik heb ook wel in een andere gemeente wat mensen geholpen en daar ging het een stuk makkelijker. Mensen vinden het bedreigend dat je zo dichtbij komt. Tijdens de gesprekken leggen ze zichzelf bloot. Er komt veel boven tafel. En ook als het probleem is opgelost weten ze dat je allerlei dingen weet over ze. Er is natuurlijk beroepsgeheim en die staat hoog in het vaandel voor mij, maar de mensen die je helpt weten dat ik dingen weet en dat vinden ze lastig om mee om te gaan. Ze zien me dan als iemand die alles weet en niet meer als gemeentelid. Het is een beetje als psalm 139. Hij doorgrondt en kent mij, Hij

weet het of ik zit of sta. Ik vind dat niet bedreigend dat God alles over mij weet, dat vind ik juist fijn. Maar mensen met problemen vinden dit wel vaak lastig.

Dit is wel een onderwerp misschien nog voor de cursus. Hoe moet je omgaan met het feit dat mensen het bedreigend vinden als je dichtbij komt en veel weet van de mensen?

Merk je als vrouw verschil in het werk in de kerk? Ten opzichte van de mannen? Mag je dezelfde taken doen?

Wanneer werk in organisatie. Kom je daar tot je recht? Kun je het werk doen dat je voor ogen had? Hoe is het contact met werkgever?

Heeft u ook behoefte aan verder (na)scholing of intervisie?

Ik heb geen behoefte meer aan verdere nascholing of intervisie. Ik ben nog wel eens naar een studiedag geweest, maar ik vond het niet veel meer toevoegen aan wat ik al weet.

Verdiepend interview

Naam: E. van M

Leeftijd: 32

Geslacht:vrouw

Kerkelijke achtergrond: pkn

Jaar cursus gedaan:bc: vier jaar geleden 2009 vc: erachteraan gelijk.

Uiteindelijke taak: Ik heb de cursus niet gedaan met het doel dat ik er een taak mee zou krijgen. Ik was gewoon erg enthousiast over de cursus. Ik kom wel veel in contact met mensen, vooral ook in de kerk. Ik heb een poos ondersteuning gegeven aan de ouderlingen in mijn gemeente. Ondersteuning bij de gesprekken in de wijk. Momenteel ben ik daar mee gestopt. Ik zit wel in gespreksgroepen in de gemeente, maar het is geen een op een begeleiding.

Wat komt u in uw taak tegen waarvan u denkt, daar heb ik echt iets aan gehad?

Die zijn er zeker wel! Ik heb enorm van de cursus geleerd. Over mezelf, maar ook vooral over anderen. Ik heb geleerd dat mensen heel erg verschillend zijn. Ook de DISC methode heeft me daarbij geholpen. Ik heb door de gesprekstechnieken geleerd te luisteren zonder een oordeel te hebben. Ik heb inzicht gekregen in de problematieken waar mensen mee te maken kunnen hebben. Ik heb zelf op dat gebied weinig meegemaakt, dus ik vond het lastig om me in te leven in mensen die wel problemen hebben. Door de cursus heb ik dat geleerd en heb ik als erg waardevol ervaren. Dit is voor mezelf handig, want ik heb mezelf ook beter leren kennen.

Waar merkt u dat aan?

Ik merk het in de gesprekken die ik met de ouderlingen gehad over hun pastoranten. En ook in de gesprekken die ik gewoon heb met mensen. Ik kan me beter inleven en luisteren naar mensen zonder meteen met te ergeren of denken dat mensen hun problemen maar snel moeten oplossen. Nee, ik luister nu naar de mens zelf en laat hen praten.

Wat komt u in u taak tegen waarvan u denkt, daar heb ik echt niets aan gehad? Ik vond elke dag boeiend. Ik heb nooit op de terug weg naar huis gedacht dat ik iets niet had hoeven hebben of dat ik dacht, dat had niet gehoeven.

Hoe merkt u dat? Kan de cursus hierin verbeterd worden? Hoe dan?

De onderwerpen die behandeld zijn in de cursus, zijn die in de praktijk goed bruikbaar?

De vervolgcursus is op dit moment niet bruikbaar voor mij. Maar dat komt omdat ik totaal niet bezig ben met die verdieping. Dat ligt aan mij en niet aan de cursus, dus daar kan ik niet zo veel over zeggen. De basiscursus vond ik vooral opbouw van mezelf. Ik vond alles boeiend en ik heb er veel van geleerd. De cursus is heel praktijkgericht. Ik heb wel het idee dat dat komt door alle info die wel gehad en de trainingen daarbij dat je dat nu kunt toepassen. Vooral ook het inzicht in mensen wat ik al eerder zei. Met het DISC model. Vooral ook mensbeeld en Godsbeeld. Ik heb geleerd dat mensen elkaar niet begrijpen doordat ze een ander Godsbeeld hebben. Dat weet ik nu en dat kan ik toepassen als ik dat zie gebeuren in een gesprek. En ook de gesprekstechnieken daar kan ik nog steeds veel mee. Bijvoorbeeld wanneer ik met een gezin praat die met elkaar in de clinch liggen. Er zijn dan meerder personen bij betrokken. Dan is kennis van gesprekstechnieken erg handig.

Zijn er onderwerpen die missen of die beter tot zijn recht kunnen komen in de cursus?

Ik zal dit nog voor je opzoeken in de map, dan mail ik het nog naar je. Maar er was een keer een dag dat wel allemaal dachten dat het ergens over zou gaan, maar het ging toen ergens anders over. Ik weet zo uit mijn hoofd niet meer waar dat over ging. Maar dat zoek ik nog op voor je. Het kan komen door een invaller of dat er iets verschoven was dat het daardoor anders is gegaan. Maar wij werden er in ieder geval niet van op de hoogte gesteld. Het andere onderwerp was ook interessant en het was maar 1 dag. Maar ik kan me herinneren dat we allemaal zo iets hadden, van, huh?

Zijn er onderwerpen die in de veranderde tijd nu juist ook aanbod zouden moeten komen in de cursus?

- Jeugdpastoraat. Daar zit denk ik niets van in de cursus, maar dat is wel erg waardevol in deze tijd.

- Marriagecourses. De fase voor echtscheiding. Over echtscheiding hebben we wat gekregen in de cursus, maar misschien is het ook handig om het te hebben over de fase daarvoor.
- Verslavingen blijven actueel. Game verslaving.
- Omgang van ouders met kinderen. Veel ouders lopen daar tegenaan, ik snap mijn kind niet, de tijd gaat heel snel.
- Mensen in mijn omgeving die voor de klas staan, er wordt over gesproken, maar nog niet concreet. In de gemeente wordt wel veel over jongeren gesproken.

Wanneer werk in de kerk. Kom je daar tot je recht? Kun je het werk doen dat je voor ogen had?

Hoe is de verhouding tussen uw taak en het overige pastoraat door ambtsdragers/predikant? Heeft u regelmatig overleg? ondersteuning van ouderlingen in hun gesprekken. Overleg met ouderlingen was erg goed. Verschilde wel per ouderling. Overleg met predikant was 1x per jaar. Meer formeel dan dat het de diepte in ging.

Merk je als vrouw verschil in het werk in de kerk? Ten opzichte van de mannen? Mag je dezelfde taken doen?
ik werd serieus genomen in mijn taak. Ook vrouwen in het ambt.

Wanneer werk in organisatie. Kom je daar tot je recht? Kun je het werk doen dat je voor ogen had? Hoe is het contact met werkgever?

Heeft u ook behoefte aan verder (na)scholing of intervisie?
ik niet. Voor mij niet. Geen behoefte. Meer persoonlijke ontwikkeling.
Studiedagen. Altijd de onderwerpen erg interessant. Maar nog niet kunnen gaan, want dan heb ik altijd al 3 dingen.

Het materiaal is prettig om te lezen. Hoofdstukken die textueel een update kunnen krijgen. Taalfouten. Zinnen die afgebroken worden.

Verdiepend interview

Naam: G B

Leeftijd: 58

Geslacht: vrouw

Jaar cursus gedaan: bc: 1999/ 2000 in zwolle 2006 verdiepingscursus

Uiteindelijke taak: Ze is begonnen binnen de gemeente, maar dat ging erg moeizaam. Bij de eerste predikant ging het wel redelijk. Tijdens de cursus kreeg ze een stageplek waar ze pastoraal werk mocht doen. Na de cursus kreeg ze ook een eigen wijk met een speciale opdracht. De opdracht was om er vooral te zijn voor de mensen die extra zorg nodig hadden. De oude predikant overleed en er kwam een nieuwe predikant. Deze nam vooral het heft in eigen handen. De taken die ze had kwamen niet echt meer van de grond. Uiteindelijk bloede dit dood. Nu is ze nog wijkbezoekster in de eigen gemeente. Na de vervolgcursus kreeg ze de smaak te pakken. Ze begon een studie in 2007, samen met vriendin. Academie Recresco daar kon ze met die vriendin beginnen. Geaccrediteerde opleiding. Door de cursussen bij de ppt is ze erg bewust geworden van haar eigen gaven en van alle zorg die er speelt in gemeentes. Er ging een wereld voor haar open. De onderwerpen vond ze helemaal geweldig. Alle aangeschreven boeken allemaal gelezen. Ook veel studiedagen gevolgd. Toen de studie, het loopt wat door elkaar heen. Wilde echt verder met ontwikkelen. Niet big geregistreerd. Nu werkt zij bij Jeugd met een opdracht. Coachwerk. en in hattem, assistent begeleider. Gastvrouw. De Hezenberg.

De predikant kon moeilijk loslaten.

Wat komt u in uw taak tegen waarvan u denkt, daar heb ik echt iets aan gehad?

frustratie allard ruwe. De leegte die er bij mensen is dat die opgevuld kan worden. Bewustzijn van die leegte. Er is heling mogelijk. Je kunt er voor anderen zijn. Veel gebrokenheid, weinig liefde kunnen ontvangen van ouders. Daar kun je dan nu iets mee. Het doorleeft. Gevoelsbuizen. Rien schoonehoven. Veel ook heftig, maar wat hij gebracht heeft heeft wel goeds

gebracht. De persoonlijkheidsstoornissen. Erover te leren is echt belangrijk. Traumas. Dat was allemaal nieuw. Alles werd benoemd, dat is erg positief.

Waar merkt u dat aan?

In de praktijk kwam je deze onderwerpen zeker tegen. Jongeren die niet genoeg liefde ontvangen van ouders, dus dan heb je te maken met relaties. Mensen met stoornissen en mensen met trauma's. Die kom ik allemaal tegen in mijn werk. Daarom ben ik erg blij dat we die onderwerpen toen ook behandeld hebben.

Wat komt u in u taak tegen waarvan u denkt, daar heb ik echt niets aan gehad?

nee, dat kan ik niet bedenken. Boeiende onderwerpen. Goede keuzes. Het eerste jaar leerzamer dan het tweede jaar. In het tweede jaar meer gespreken. En technieken. Is iets langdradiger. Het eerste jaar zoog ik echt in mij op. Er kwam zo veel nieuwe informatie en ik wilde dat allemaal in me opnemen. Het tweede jaar was daarom denk ik ook wat langdradiger omdat ik meer technieken leerde dan zozeer nieuwe info kreeg.

Hoe merkt u dat? Kan de cursus hierin verbeterd worden? Hoe dan?

De onderwerpen die behandeld zijn in de cursus, zijn die in de praktijk goed bruikbaar?

De onderwerpen zijn erg goed bruikbaar in de praktijk. Bij de hezenberg veel meer breed toepasbaar, beter dan in de gemeente, dan kom je minder tegen.

Zijn er onderwerpen die missen of die beter tot zijn recht kunnen komen in de cursus?

door de studie nog meer diepgang. Voor haar zelf erg belangrijk geweest. Kwam met zichzelf in de knoop, therapeutje spelen klopte niet meer. Toen studie meer uit de knoop. Je groeit nog verder en ze wilde nog meer studeren. Het de diepgang met haarzelf te maken of met de cursus? Het op een goede manier luisteren, dat nog wel beter onder de knie krijgen, maar dat leer je ook door de praktijk. Nog meer technieken om door te vragen. Het helpt wel in haar taak. Ik en de ander. Dat je congruent bent, niet mee gaan in het verhaal.

Eigen verhaal en het verhaal van de ander scheiden. Het echt bij de ander laten, niet laten meezuigen door de ander. Ook als iets je iets raakt, dat kan ook komen door iets dat je zelf nog iets niet verwerkt hebt. De terugkoppeling en reflectie voor jezelf. Hoe is het voor mij dat de ander zo verdrietig is?

Zijn er onderwerpen die in de veranderde tijd nu juist ook aanbod zouden moeten komen in de cursus?

In de afgelopen jaren kom je steeds meer mensen tegen met een sociale stoornis of beperking. Dit wordt al meer opgepakt in de studiedagen. Maar ik denk toch dat het belangrijk is om dit iets meer aanbod te laten komen in de studie.

Wanneer werk in de kerk. Kom je daar tot je recht? Kun je het werk doen dat je voor ogen had?

Hoe is de verhouding tussen uw taak en het overige pastoraat door ambtsdragers/predikant? Heeft u regelmatig overleg?
de verhouding was goed, maar hij delegeerde niet. Wist niet waar ik aan toe was. Erg grote gemeente, stukje onbegrip. Avond gehouden voor vrouweverenigingen en kerkenraad. Veel belangstelling. Overleg, maar ook daardoor werd het niet duidelijk. Hij kon het niet uit handen geven. Toen maar eigen weg gegaan.

Merk je als vrouw verschil in het werk in de kerk? Ten opzichte van de mannen? Mag je dezelfde taken doen?
geen verschil in gemerkt. Predikant ziek, iemand overleden. Mocht bij begrafenis onze vader doen. Wel vertrouwen. Pkn.

Wanneer werk in organisatie. Kom je daar tot je recht? Kun je het werk doen dat je voor ogen had? Hoe is het contact met werkgever?

kom ik echt tot mijn recht. Ik kan werk doen. Ik zou misschien meer willen.

Therapeut worden, maar dat kan niet. De afstand is niet haalbaar. Het contact met de werkgever is ook erg goed.

Heeft u ook behoefte aan verder (na)scholing of intervisie?

Nee, geen behoefte. Zelf intervisie groep op werk. Bijna allemaal ppt'' ers. De laatste tijd weinig studiedagen gevolgd. Vind ze wel heel erg interessant. Er zijn ook andere studiedagen en dan kijken welke prioriteiten hebben.

Verdiepend interview

Naam: J W

Leeftijd: 69

Geslacht: man

Jaar cursus gedaan: bc: 2006 vc: 2010
gkv

Uiteindelijke taak: ppt in de gemeente. In eigen kerkelijke gemeente.

Wat komt u in uw taak tegen waarvan u denkt, daar heb ik echt iets aan gehad?

Bijna alles wat in de cursus behandeld is kom je tegen in de gemeente. De cursus als geheel is dus goed opgezet. Vooral de lessen over de Schrift en onderzoek daarnaar vond ik erg goed. Daar heb ik veel van meegenomen en ook als bagage meegenomen in mijn taak in de gemeente. De onderwerpen die te maken hebben met de psychische problemen daar heb ik ook erg veel aan gehad. Ik begeleid in de gemeente iemand een autistische stoornis, die uit een gezin komt met meerdere autisten. Hier heb ik in de cursus over geleerd, maar omdat ik deze persoon intensief begeleid heb ik hier nog meer informatie over opgezocht. Ik heb ook informatie gekregen vanuit andere opleidingen en instanties. Met name via het Koningskind. Verder heb ik gewoon heel veel geleerd in de cursus waar ik veel aan heb.

Waar merkt u dat aan?

Door de begeleiding van mensen met problemen kom je vanzelf allerlei onderwerpen tegen die we behandeld hebben in de cursus. Maar voor mezelf merk ik het ook in de voorbereiding van de begeleidingsgesprekken. We hebben veel uit de bijbel geleerd, dat ik kan meenemen voor mezelf en naar de gesprekken toe. Hoe breng je iets over van het Woord naar iemand met een stoornis? Dat heb ik wel geleerd en als bagage meegenomen.

Wat komt u in u taak tegen waarvan u denkt, daar heb ik echt niets aan gehad? Nou nee, dat heb ik nog niet meegemaakt. Veel van wat je in de cursus geleerd heb kom je in de praktijk nog steeds tegen.

Hoe merkt u dat? Kan de cursus hierin verbeterd worden? Hoe dan?

De onderwerpen die behandeld zijn in de cursus, zijn die in de praktijk goed bruikbaar?

Ja absoluut! Je komt veel mensen tegen die bepaalde vormen van ziektes hebben. Dankzij de cursus kan ik daar veel zinniger over nadenken en beter een antwoord geven op vragen die ze hebben. En de verschillende vormen van ziektes en stoornissen, daar kijk je ook niet meer raar van op. Je weet dan beter hoe je met die mensen om moet gaan.

Zijn er onderwerpen die missen of die beter tot zijn recht kunnen komen in de cursus?

Ik heb niets gemist in de cursus. Wat ik wel moet zeggen is dat het tweede jaar en de verdiepingscursus een mooie aanvulling zijn op het eerste jaar. De studiedagen vind ik ook zeker waardevol om naar toe te gaan. Ik vond dat bij mij tijdens de cursus dat het vooral nog veel luisteren was. Door de studiedagen te volgen weet ik dat dat al wel verbeterd is. De verbeteringen die ik merk zijn erg positief.

Zijn er onderwerpen die in de veranderde tijd nu juist ook aanbod zouden moeten komen in de cursus?

Wat je merkt in de maatschappij, maar ook zeker in de gemeente is dat je steeds meer echtscheidingsgevallen tegenkomt. Ik weet dat dit behandeld wordt in de cursus en dat er ook wel een studiedag aan gewijd is, maar ik denk dat het in de cursus zeker nog meer aandacht aan gegeven kan worden. Bij een echtscheiding komt zoveel kijken. Ik denk dat in de cursus het gezin wel meer centraal mag staan. Wanneer er kinderen bij betrokken zijn is het zo complex.

Wanneer werk in de kerk. Kom je daar tot je recht? Kun je het werk doen dat je voor ogen had?

In de gemeente is er een team van pph'ers. We zijn met 6 dames en ik ben de enige heer. Wij hebben 2x in het jaar overleg met elkaar. Dan praten we over bepaalde onderwerpen die spelen of over het functioneren van ons in de gemeente. Als er een casus is dan wordt die niet specifiek behandeld. We hebben een regel dat de pastoranten die je hebt van jouw zijn. Die casussen behandel je niet in de groep. Er is een coördinator. Wanneer je wilt overleggen, dan kan dat met hem. Ik kan zeker het werk doen wat ik wil doen. Dit werk vind ik erg mooi om te doen en geeft ook voldoening.

nou momenteel zit er overleg met de kerkenraad, waar zijn we? Gedragscodes opgesteld. Systeem, dat volgen. Wij worden gevraagd.

Hoe is de verhouding tussen uw taak en het overige pastoraat door ambtsdragers/predikant? Heeft u regelmatig overleg?

Op het moment zijn we in overleg met de kerkenraad. Waar staan we als pph'ers. We zijn bezig om gedragscodes op te stellen. We zijn bezig om een systeem op te zetten dat we straks kunnen gaan volgen. Dit is vooral om de pph'ers beter te laten integreren in het pastoraal geheel, dat is op het moment namelijk niet zo. We zijn een apart geheel. Wij krijgen ook geen mensen toebedeeld, maar wij worden gevraagd wanneer dat nodig is. Er is overleg met de predikant en andere ambtsdragers, maar alleen bij bijzondere gevallen. Dan pas is er overleg tussen de verschillende ambten in de gemeente. Dit is dus aan het veranderen, maar dan moeten we beter geïntegreerd worden en dat loopt nog.

Merk je als vrouw verschil in het werk in de kerk? Ten opzichte van de mannen? Mag je dezelfde taken doen?

Qua begeleiding als pph'ers merk ik geen verschil. Vrouwen mogen gewoon pph'er zijn en hebben dan dezelfde rechten en plichten als de mannen. Het gaat dan vooral over past de betrokkene bij je of niet. Dit wordt gedaan in samenwerking met de predikant en de teamleider. De gemeente weet wie de pph'ers zijn. Er is een stuk opgesteld dat in de gemeente verspreid is.

Wanneer werk in organisatie. Kom je daar tot je recht? Kun je het werk doen dat je voor ogen had? Hoe is het contact met werkgever?

Heeft u ook behoefte aan verder (na)scholing of intervisie?

Op dit moment zelf niet. Ik weet nu voldoende, altijd blijven leren. Zelf lees ik veel en leer daar veel over. Met team ook soort van intervisie. Echtscheiding met elkaar behandeld. Laatst ook nog cursus gedaan met z'n allen.

Verdiepend interview

Naam: K B

Leeftijd: 54

Geslacht:vrouw

Kerkelijke achtergrond: baptisengemeente, niet christelijk opgevoed.

Vergadering der gelovigen. Sinds 7 jaar bij baptisten.

Jaar cursus gedaan: bc:2008/2009

Uiteindelijke taak: Na de cursus heb ik een opleiding gedaan tot relatiecounselor. Deze opleiding heb ik gedaan via het RTI in Heteren. Ik heb dus een praktijk voor mensen met problemen in hun relatie. Het is niet heel groot, een aantal mensen per week. Ik heb reclamewerk gedaan. Een website en folders. Ik mocht folders leggen in een evangelische boekhandel. Veel mensen uit mijn praktijk hebben daar mijn adres vandaan. Voordat ik de cursus deed was ik samen met mijn man al kringleider in de gemeente en later zijn we ook herdersechtpaar geworden. Kringleiders kunnen een beroep doen op de herders wanneer ze een vraag van iemand of de problematiek van iemand niet kunnen behandelen. Wij zijn nog steeds kringleider en herders, maar als herders stoppen we in september. Het bleek dat het ik het lastig vind om het te combineren met mijn werk. Vooral ook omdat ik dan in de kerk werk doe waar ik mensen niet voor laat betalen, maar in mijn praktijk wel. Dat vond ik lastig.

Wat komt u in uw taak tegen waarvan u denkt, daar heb ik echt iets aan gehad?

In de cursus heb ik veel geleerd over het pastoraat. In mijn werk merk ik dat ik dat erg belangrijk vind en bij de RTI had ik dat niet, want dat is een seculieren opleiding. Ik merk dat ik het belangrijk vind in gesprekken om naar God te verwijzen en wat Hij kan doen in de problemen die mensen hebben.

Waar merkt u dat aan?

Tijdens gesprekken komen dan opeens feitjes of kennis naar boven over een bepaald onderwerp. Laatst kwam in een gesprek het punt van vergeven naar

voren. Het vergeven was al gebeurd, maar er kwam bij mij iets op over het thema schuld en schaamte en dat het twee verschillende dingen zijn. Dit heb ik allemaal uit de cursus geleerd. Al die kennis over de verschillende problematiek kan ik gebruiken in mijn werk.

Wat komt u in u taak tegen waarvan u denkt, daar heb ik echt niets aan gehad?

Nou, nee, niet zo zeer. Er was toen wel een les over seksualiteit, die naar mijn mening te ver doorging in de richting van incest. Ik denk dat het belangrijk is dat er begonnen wordt met het uitleggen van de gezonde vorm van seksualiteit en dat je niet meteen moet beginnen met incest.

Hoe merkt u dat? Kan de cursus hierin verbeterd worden? Hoe dan?

In die les zou meer vanuit de gezondere vorm van seks aangereikt moeten worden.

De onderwerpen die behandeld zijn in de cursus, zijn die in de praktijk goed bruikbaar?

Ja, ja, jawel. Er zijn dingen zeker goed bruikbaar. Ik werk natuurlijk in de relatiesfeer. Daar zijn sommige lessen direct erg goed bruikbaar en andere thema's niet heel direct. Bijvoorbeeld rouwverwerking. Dat kan tijdens een gesprek met een echtpaar naar boven komen en dan kan ik het wel gebruiken. Dus veel thema's kan ik ook indirect toepassen in de praktijk.

De mappen gebruik ik ook als naslagwerk. Nog even opzoeken hoe iets ook al weer zat.

Zijn er onderwerpen die missen of die beter tot zijn recht kunnen komen in de cursus?

voor de basis was het breed genoeg.

Zijn er onderwerpen die in de veranderde tijd nu juist ook aanbod zouden moeten komen in de cursus?

- vormen van verslaving. Komt veel voor. Internetverslaving, porno. Er zou

meer aandacht aan besteed kunnen worden. De problemen verschuiven hier meer naar toe.

Wanneer werk in de kerk. Kom je daar tot je recht? Kun je het werk doen dat je voor ogen had?

Kringleider. Ervaren herderschap erg lastig, vanuit kringleiderschap heb je basis met mensen, eerder diepgang tot gesprek. Pastoraat gaat natuurlijk op basis van relatie. Als herder heb je dat niet. Dan gaat het meer tijd kosten. Je kunt niet met iedereen een relatie hebben. Dit teruggelegd naar gemeente toe.

Hoe is de verhouding tussen uw taak en het overige pastoraat door ambtsdragers/predikant? Heeft u regelmatig overleg?

Als kringleiders en herders hebben we overleg met elkaar.

Merk je als vrouw verschil in het werk in de kerk? Ten opzichte van de mannen? Mag je dezelfde taken doen?

Wanneer werk in organisatie. Kom je daar tot je recht? Kun je het werk doen dat je voor ogen had? Hoe is het contact met werkgever?

Ik vind het werk als relatiecounselor erg mooi en fijn om te doen. Mensen komen naar me toe met een hulpvraag. Je kunt eerder tot je doel komen. Het doel is allereerst een luisterend oor bieden en dan toch ook richting een oplossing gaan. Waar ligt het probleem? Wat is een goede oplossing en hoe ga je daar aan werken? Bij pastoraat is dat toch anders. Dan heb je vooral het luisterend oor bieden.

Ik ben zzp'er. Ik heb gelukkig een supervisor waar ik op terug kan vallen wanneer ik een vraag heb waar ik niet zelf uit kom, of gewoon dingen kan overleggen met haar. Ik denk niet dat er in de cursus een les moet komen over het zzp'er zijn. Dit is voor een hoop mensen niet de bedoeling denk ik. Ik heb wel gemerkt in de cursus dat veel mensen het doel hebben om zelf in hun eigen gemeente aan de slag te gaan. Dus dat hoeft niet. En mensen zoals ik, die zzp'er willen zijn die gaan dan toch zelf wel op zoek naar de juiste studie of

instanties die me daarbij kunnen helpen.

Heeft u ook behoefte aan verder (na)scholing of intervisie?

Intervisie heb ik een groepje mensen van. De cursusdagen zijn er ook nog. Over depressie. Daar ga ik wel heen. Ook wel naar dagen van de hoop.

Thema's gemist tijdens cursus

aandacht voor scheidingsproblematiek
conflicten in relaties en afronden begeleidingsrelatie
omgaan met complexe situaties waarbij meerdere familieleden en gezinnen betrokken zijn.
Hoe verdeel je taken en verantwoordelijkheden
pastoraat aan kinderen met name bij echtscheiding van de ouders
seksueel misbruik vooral toegespits op kinderen
kinderen / jongeren pastoraat
slachtofferrol. ook echtscheiding. kinderen als slachtoffer
wat doe je in crisis situatie b.v. geweld in het huwelijk.

hoe initieer je contacten als psycho-pastoraal begeleider als er via de officiële wegen weinig tot je komt
als predikant niet mee wil werken hoe te handelen

Autisme

begeleiding na misbruik, en meer over minderwaardigheid

bevrijding van occulte belasting/demonie
bevrijdingspastoraat, vooral omdat dat nu erg i/d belangstelling staat. Ik was hier niet goed voor toegerust
meer aandacht voor bevrijdingspastoraat

confronteren. Wanneer en hoe doe je dat en hoe ga je om met weerstand die dat oproept

de kracht van gebed/ gebedsgenezing, ziekenzalving in de praktijk uitvoeren
gebedspastoraat

De nadruk lag op werk in de gemeente. Meer aandacht voor (vrijwilligers)werk in een andere omgeving
heb ik wel gemist.

dementie
omgaan met ouderen wo dementie, mantelzorgers, eenzaamheid, jeugdproblematiek; pesten,
identiteit

Hoe ga je om met schizofrenie? Stemmen zijn toch duivels is een veel gehoorde kreet?

hoe je een verkeerd Godsbeeld kan hebben

Hoe om te gaan met homorelaties in de gemeente
Ik ben steeds op zoek hoe ik vanuit de bijbel met anders geaarde mensen om kan gaan en daar heb ik
geen les over gevonden
pastoraat bij homosexualiteit. Ik begrijp dat er geen theologische uitspraken kunnen worden gedaan
over zo'n moeilijk onderwerp maar dat er ook over het pastoraat niet is gezegd vind ik een gemiste kans.

rapportage en doorverwijzing

ik ben de cursus ooit begonnen in 1999, verdiepingscursus in 2007. Ik heb bij de verdiepingscursus enigszins de praktijk gemist.

Ik heb de basiscursus in 2009/2010 gedaan en daarna nog de vervolgcursus en heb het thema stervensbegeleiding niet gehad en aangezien ik in de thuiszorg werk, zou ik dat nog een heel mooi thema hebben gevonden.

info over alleengaanden en sexualiteit, m.n. mannen.

onderwerpen vanuit het positieve en niet alleen vanuit crisis
ontwikkeling eigen zelfbeeld.

op dit moment niet meer paraat. Wel was het 2e jaar minder intensief, wat ik jammer vond.
relatie PTter en professionele hulpverlening

Wat meer info over DSM

wedergeboorte / bekering

wel meer intervisie doen bij de vervolgcursus en vorming zoals persoonlijkheid met testen (DISC)
wat verdere verdieping in gesprekken voeren

wat doe je nu concreet met al deze kennis? Voor me

wat meer cases zou goed zijn denk ik en ook voor houding en assertie vieteit mede daardoor !

verliesverwerking was eenzijdig gericht op suicide en op kinderen, mag breder

Verslaving had wat uitgebreider mogen zijn. Vooral over de omgang met verslaafden.

Tips voor cursus

3e jaar is vaak wat rommelig verlopen, meer structuur is denk ik beter...de reflectiegesprekken ontspoorde vaak in overloos doordenken en praten....

aandacht voor jongeren die buitengesloten/ gepest worden

basisjaar teveel naar binnengericht, een mix van ziektebeelden en persoonlijke vorming lijkt mij beter

Ben erg tevreden over de cursus, soms was de tijd wat kort om het onderwerp uit te diepen.

Betere afstemming van diverse lessen op elkaar op de lesdagen.

de combinatie van lezing en training vond ik het 2e jaar erg leerzaam

de cursus heb ik in 2001 gevolgd. Inmiddels is er veel veranderd. Wat ik er van weet is dat de theorie goed is afgestemd op de praktijk

de herhalingscursus was erg professioneel en te moeilijk

de inhoud is goed

de lessen over demonen/engelen sprongen er in negatieve zin uit

De onderwerpen meer toespitsen op de praktijk, vooral in de stad kom je heel veel tegen.

de toerustingsdagen wat meer verdelen over de regio's, zodat het wat aantrekkelijker is om te gaan.

dementie uitgebreider aan de orde stellen

Dicht bij De Bron blijven Jezus Christus

Eigen inbreng in de lessen en/of een gastspreker

Er zijn heel goede boeken die gaan over de onderwerpen die worden behandeld, misschien is het goed ook een verplichte boekenlijst toe te voegen aan de lesstof. Door veel te lezen worden de onderwerpen duidelijker en maak je het je sneller eigen.

ga zo door absolute meerwaarde voor ook je pers. geloofsleven

ga zo door als na 2008

Ga zo door! Ook met de periodieke trainingen. Afhankelijk van het onderwerp zal ik aanwezig zijn.

geen tips, ik vond het een mooie cursus omdat veel onderwerpen aan bod kwamen die van belang waren gewoon doorgaan !

Graag meer verdieping, zoals eerder aangegeven werd het cursusmateriaal soms letterlijk gevolgd door de cursusgever, dit had weinig toegevoegde waarde

Het is alweer een tijd geleden. Ik vond wel het werken in groepjes inspirerend...

hoe kun je drempel verlagend werken? Mensen zien er tegenop.

Iets bredere aandacht t.a.v. reformatorisch gedachtegoed en daarmee bijbelse begrippen

iets minder "rechts " denken

ik denk aan: omgang met ouders met jongerenvraagstukken / nieuw zelfbeeld a.h.v. boeken zoals Joyce Meyer

Ik denk dat de cursist eerst een persoonlijke opleiding nodig heeft voordat die aan de PPT kan beginnen dit ivm het weten van de eigen relatie met en tot de Heere God

Ik heb gehoord van de opzet vanaf 2008. Is denk ik een goede ontwikkeling geweest.

Ik heb veel aan deze cursus geha, wel heb ik ook diverse andere cursussen gevolgd, ik moest daarom wel erg graven in mijn gedachten.

Ik kan mij herinneren dat de lessen over seksualiteit inhoudelijk veel over incest e.d gingen.

Het positieve van seksualiteit was daardoor te weinig belicht.

Ik kan niet bedenken. De terug kom dagen voegt aan onderwerpen toe

ik vind de cursus heel goed misschien nog meer praktische tips, d.m.v.casus

Ik vind het jammer dat de nieuwe map niet beschikbaar is voor mensen die in eerdere jaren de cursus PPT hebben gevolgd.

Ik vond de cursus heel mooi zoals die was.

ik vond het een prima mix van onderwerpen.

ik vond het een waardevolle cursus.

Ik vond het gedeelte door Ds.van Bennekom te weinig interactief

ik vond met name de trainingen zinvol. De verbinding tussen bijbel en training kan beter uitgewerkt worden.

DAt kwam nog wel eens als losse onderdelen over.

Ik zou een dagcursus overwegen. Nu op zaterdag of middag/avonddeel. Ik zou de dagcursus overwegen ondanks dat ik een volledige baan heb. Ik zou er verlof dagen voor over hebben om zodoende de zaterdagen te benutten voor andere activiteiten.

integreren: relatie PTter en professionele hulpverlening

kerkbladen aanschrijven voor bekendmaking

Kerkenraden informeren over de bedoeling. Ook omdat men ppb'er vaak in wil zetten, als predikant/psycholoog het niet meer zien zitten. Maar dan kunnen wij ook niets!

kleine groepjes de cursus geven

Kleinere groepen met meer interactie.

later leerde ik om in een korter traject (5 gesprekken) mensen pastorale begeleiding te geven.

PPT gaat uit van langere begeleiding. Deze compactere route vind ik ook een goede manier (als het mogelijk is).

leek wel compleet, verbreding van kennis kan altijd. vervolg cursus jammer dat die 1x per 2 jaar wordt gegeven

Leer ze vooral dat zij geen professionals zijn.

Lessen toch ook steeds interactief houden. Een preek of de map voorlezen heeft geen zin, die kun je wel lezen meer bewustwording van emotionele weerbaarheid ter sprake brengen

meer bijbelse toepassing

meer concrete terugkoppeling stagebegeleiding/praktijkervaring in 2e jaar

meer opdrachten in kleinere groepjes, meer casussen

Meer praktijk voorbeelden . In beleving met acteurs en toerusting.

meer praktisch bezig zijn en meer handvaten hier in

meer verdieping bij psychiatrische problemen

Minder de nadruk op werk id gemeente; meer breed voor werk in organisaties.

misschien meer casussen met elkaar bespreken/ naspelen, ervaringsdeskundigen aan het woord laten?

misschien nog meer praktijk gericht.

mogelijk vanuit gemeente ervarings deskundige hun verhaalte laten horen bv Wilnis

nee, ga zo door! ps. ik heb een blz. verkeerd ingevuld, de eerste blz. over 2006/2007. Ik heb alles op neutraal gezet, omdat ik het niet kon wissen.

nee, het was goed zo..... iedere ambtsdrager zou zo'n cursus moeten doorlopen

Nee, Ik bezoek waar mogelijk de studiedagen en ben er te lang uit om er iets aan toe te voegen.

Nee, is al even geleden, zou voortaan direct na module evalueren.

nee, persoonlijk vond ik het doen van rollenspellen niet prettig.

nee; een evaluatie van een cursus van 5 jaar geleden is wel erg laat, daarom heb ik niet alles ingevuld

Nee. Ik weet nog dat ik me heel tevreden en me goed toegerust voelde bij het beëindigen van de cursus.

niet elke docent was inspirerend, kritisch blijven naar de docent toe.

Nog een jaar en dan bep thema's uitdiepen

Nog meer klassieke casus oefeningen,

nog meer psychiatrische input/competentie en daaraan gekoppelde thema's

ook wat meer praktijk ervaringen verwerken

over de taak in de gemeente

Piet Passchier was voor mij het meest waardevol tijdens de cursus. Van hem heb ik verreweg het meeste geleerd

probeer vooral veel te oefenen in gesprekken en rollenspellen!

soms was een uur te kort voor een onderwerp

Tips hoe je een goed overleg en afspraken kunt maken met amtsdragers. Hoe omgaan in tuchtzaken

veel praktisch oefenen

volg de cursisten en hun ervaring

voor de cursus weinig. Je kunt als je geïnteresseerd bent er heel veel mee doen. Het belangrijkste is leren luisteren

Voor mij lag de nadruk vooral op de psycho en minder op de pasto. Er kan nog wat meer Bijbelse ondergrond binnen de cursus. Het kan ook zo zijn dat de Psycho kant me gewoon meer aanspreekt dan de pastorale kant.

Maar los te koppelen zijn ze niet.

wat mij betreft mag er dieper op de thema's worden ingegaan

weet ik niet. dan zou ik me mee moeten verdiepen. misschien meer praktijk gericht.

wij zaten in een vrij grote groep. Wat kleiner plus minus 10-15 personen is wat beter te overzien.

Komt de cursist beter tot zijn/haar recht.

zie vorige vraag. Goed toegerust worden heeft ook te maken met eigen fijngevoeligheid en gaven

zo als wij het hebben gehad vond ik prima

Zoals het nu gaat is beter als in 2006 met in het eerste jaar erg veel theorie

Zorg voor gepassioneerde docenten. Dit was niet altijd het geval.

Jaaroverzicht basiscursus psychopastoraat PPT 2013-2014 (05-03-2013)

Sept. 2013	1. Verkenning van de psychopastorale begeleiding	
	Les: Introductie, inspiratie en motivatie	
	Training: Kennismaking en motivatie	
	Les: Psychopastorale begeleiding in kerken en organisaties	
	Training: Communicatie: waarnemen en interpreteren	
Oktober 2013	2. Godsbeeld en mensbeeld	
	Les: Godsbeelden	
	Training: Basishouding	
	Les: Bijbels mensbeeld	
	Training: Zelfbeeld	
November 2013	3. Groei en ontwikkeling	
	Les: Levensverhalen	
	Training: Feedback geven en ontvangen	
	Les: Groei en ontwikkeling	
	Training: Omgaan met levensverhalen	
December 2013	4. De psychopastoraal begeleider in beeld	
	Les: DISC persoonlijkheidsprofiel	
	Les: DISC persoonlijkheidsprofiel	
	Training: DISC persoonlijkheidsprofiel en leerdoelen	
	Training: DISC persoonlijkheidsprofiel en leerdoelen	
Januari 2014	5. Pastorale aspecten van de begeleiding	
	Les: Het pastorale gesprek	
	Training: Gebed	
	Les: Geloof en gevoel	
	Training: Bijbelgebruik	
Februari 2014	6. Mens-zijn in relaties	
	Les: God en mens	
	Training: Vragen stellen	
	Les: Mens-zijn in relaties	
	Training: Non-verbale communicatie	
Maart 2014	7. Beproeving en verwachting	
	Les: Theologie van het lijden	
	Training: Luisteren	
	Les: Omgaan met lijden & zingevingsvragen	
	Training: Pastorale gespreksvaardigheden	
April 2014	8. Identiteit, karakter en gedrag	
	Les: Identiteit	
	Training: Grenzen	
	Les: Gedrag en karakter	
	Training: Terugblik op DISC en leerdoelen	
Mei/juni 2014	9. Psychopastorale begeleiding	
	Les: Vertrouwelijkheid en geheimhouding	
	Training: Vertrouwelijkheid en geheimhouding	
	Les: Functioneren binnen de gemeente	
	Afsluiting	

Jaaroverzicht vervolgcursus psychopastoraat PPT 2013 – 2014 (05-03-2013)

Sept. 2013	1. Mogelijkheden en grenzen van de psychopastorale begeleiding	
	Training: Kennismaking en leerdoelen	
	Les: Mogelijkheden en grenzen	
	Training: Rapporteren en verslaglegging	
	Les: Adviseren en verwijzen	
Oktober 2013	2. Schuld en vergeving	
	Training: Intervisie	
	Les: Zonde en schuld	
	Training: Schuld, boosheid en verbittering	
	Les: Schuld, boosheid en verbittering	
Nov. 2013	3. Depressie en angst	
	Training: Basishouding	
	Les: Depressie en angst	
	Training: Verwoorden van gevoelens	
	Les: Depressie en angst	
Dec. 2013	4. Verslavingen	
	Training: Confronteren en spiegelen	
	Training: Veiligheid en verantwoordelijkheid van de ppb'er	
	Les: Verslavingen 1	
	Les: Verslavingen 2	
Januari 2014	5. Persoonlijkheid	
	Training: Intervisie	
	Les: Moeilijke mensen	
	Training: Geloven zoals je bent	
	Les: Persoonlijkheidsstoornissen	
Februari 2014	6. Seksualiteit	
	Training: Grenzen in de begeleiding	
	Les: Seksualiteit	
	Training: Echtpaargesprek	
	Les: Seksueel misbruik en gevolgen	
Maart 2014	7. Verlies en rouw	
	Training: Begeleiding bij rouw	
	Les: Begeleiden bij sterven en rouw	
	Training: Omgaan met emoties	
	Les: Verliessituaties	
April 2014	8. Conflicten in relaties	
	Training: Conflicthantering	
	Les: Huwelijksproblemen	
	Training: Echtpaargesprek	
	Les: Conflicthantering	
Mei/juni 2014	9. Afronden van een begeleidingsrelatie en afscheid	
	Training: Afscheid en afronden van de begeleiding	
	Les: Vastgelopen begeleiding	
	Training: Afscheid en evaluatie in de eigen groep	
	Certificering	

